

Täysistunto

Keskiviikko 21.2.2024 klo 13.58—19.52

7. Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 8/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Satonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.38 **Työministeri Arto Satonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointiyhteiskunta on mahdollista turvata vain korkealla työllisyysasteella. Orpon hallituksen tavoitteena onkin lisätä työllisten määrää sadallatuhannella tämän vaalikauden aikana ja nostaa Suomi uralle, jossa työllisyysasteen on mahdollista nousta 80 prosenttiin vuoteen 2031 mennessä. Tämän saavuttaminen edellyttää, että hallitus tarkastelee kriittisesti tulonsiirtoja, jotka kannustavat tällä hetkellä työikäisiä, työkykyisiä suomalaisia siirtymään pois työelämästä tulonsiirtojen varaan. Valtiovarainministeri on arvioinut pelkäänsä aikuiskoulutustuen positiiviseksi työllisyysvaikutukseksi 10 000, siis nimenomaan aikuiskoulutustuen lopettamisen positiivisiksi työllisyysvaikutuksiksi 10 000, joka on kymmenen prosenttia koko hallituksen työllisyystavoitteesta.

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan kumottavaksi aikuiskoulutusetuuksista annettu laki ja vuorotteluvapaalaki. Lisäksi tehtäisiin aikuiskoulutusetuuksista annetun lain ja vuorotteluvapaalain kumoamisen johdosta teknisluonteisia muutoksia eräisiin muihin lakeihin. Lait ehdotetaan tulemaan pääosin voimaan 1.8.2024. Tarkoitus on, että aikuiskoulutusetuuksista annettu laki kumottaisiin lailla mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.6.2024.

Esityksessä ehdotetaan siirtymäaikaa aikuiskoulutustuen saamiselle. Tukea voisi saada vuoden 25 loppuun asti, jos opinnot olisivat alkaneet 31.7.2024 mennessä ja tukikausi olisi alkanut 31.7.2024 mennessä. Ammattitutkintostipendi, joka on myös siis tarkoitus lopettaa, voitaisiin myöntää 31.7.2024 mennessä suoritettun tutkinnon perusteella. Vuorotteluvapaan voisi aloittaa 31.7.2024 mennessä. Tähän mennessä vuorotteluvapaan aloittaneilla olisi oikeus pitää vuorotteluvapaata 180 kalenteripäivän enimmäismäärä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Esityksellä on merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen arvioidaan vähentävän julkisia menoja 175 miljoonalla eurolla vuodessa. Vuoroteltuvapaan lakkauttamisen arvioidaan vähentävän julkisia menoja 27 miljoonalla eurolla vuodessa. Ammattitutkintostipendin lakkauttamisen arvioidaan vähentävän julkisia menoja 11,5 miljoonalla eurolla vuodessa.

Arvoisa rouva puhemies! Aikuiskoulutustuen mahdollistamalla jatkuvalla oppimisella on alun perin pyritty vastaamaan teknologisen kehityksen ja globalisaation aiheuttamaan murrokseen työmarkkinoilla, eikä esimerkiksi vastaukseksi työn senhetkiseen kuormittavuuteen. Tästä on tehnyt muun muassa Allan Seuri hyvin perusteellisen tutkimuksen OKM:lle. Tutkimusten mukaan tuen hyödyt eivät kuitenkaan riitä kattamaan siitä aiheutuvia kustannuksia. Peruskoulun suorittaneilla aikuiskoulutukseen osallistumisen hyödyt ovat kustannuksia suuremmat, mutta korkeakoulutustukea hyödyt eivät riitä kattamaan edes koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia. Vuonna 2022 aikuiskoulutustukea käyttäneistä vain 3 prosenttia oli pelkän peruskoulun suorittaneita, kun vastaavasti 53 prosenttia tuen käyttäjistä oli jo aikaisemmin suorittanut korkea-asteen koulutuksen. Aikuiskoulutustukea on voinut saada henkilö, jolla on vähintään kahdeksan vuoden työhistoria, ja hänen on pitänyt työskennellä vähintään vuosi samalla työnantajalla. Työnsä menettäneet työnhakijat voivat opiskella jatkossakin omaehtoisesti työttömyysetuudella.

Aikuiskoulutustuki on toiminut yhteiskunnan näkökulmasta tilanteessa, jossa henkilö koulutetaan alan sisällä. Tästä hyviä esimerkkejä ovat esimerkiksi julkisella sektorilla sote-alalla pätevyitysmiskoulutukset hoiva-avustajasta lähihoitajaksi tai opetus- ja kasvatusalalla opettajasta erityisopettajaksi tai palo- ja pelastusalalla palomiehestä paloiesimieheksi ja sen tyypiset koulutukset. Tämän mahdollistamiseksi koulutusten tulisi olla sellaisia, että koulutuksenaikaiset tulonmenetykset jäisivät mahdollisimman pieniksi. Tähän tarvitsemme erityisesti työn ja opintojen parempaa yhteensovittamista ja nykyistä joustavampia malleja. Tällaisten keinojen kartoittamiseksi hallitus on asettanut valtiosihteeri Laura Rissasen johtaman työryhmän, jonka tavoitteena on löytää ratkaisuja kehysriiheen 2024 mennessä. Tärkeä osa tätä työtä on pohtia, millaisia muutoksia ehdotukset edellyttävät työnantajilta, julkiselta koulutusjärjestelmältä ja koulutuksen järjestäjiltä. Tästä työstä kuulemme lisää kevään kehysriihessä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Otetaan tähän debattivaihe, ja sen aloittaa edustaja Lyly.

16.43 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on yksi esitys, jonka hallitus on tuonut tänne eduskuntaan ja jota erityisen paljon ihmettelen. Juuri nyt kun me tarvitsemme työelämässä enemmän osaamista ja meillä pitäisi olla välineitä mahdollistaa työuran aikaista osaamisen päivittämistä, niin hallitus tuo esityksen, jossa se on lakkauttamassa yhden keskeisen välineen, jolla yli 30 000 ihmistä vuodessa on päivittänyt osaamistaan ja sillä tavalla parantanut työmarkkinakelpoisuuttaan muuttuvissa tilanteissa ja mitä työmarkkinoilla odotetaan. Tällainen esitys vie aivan päinvastaiseen suunta kuin pitäisi viedä.

Minä kysyn nyt, Arto Satonen: voisiko tätä kysymystä vielä harkita niin, että järjestelmä säilytetään ja kohdennetaan sitä koulutustukea sellaisille, jotka enimmänsä sitä tarvitsevat, ja niille aloille, joilla on työvoimapula?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Suhonen.

16.44 **Timo Suhonen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Nyt lähetekeskustelussa on hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Otsikko asiasta ja toki itse päätösesitys tuo kylmiä väreitä. Hallitusohjelmassa, siellä teksteissä vahvasti lukee esim.: työ ja sen merkitys koko yhteiskunnalle. Ohjelmassa on kirjaus: ”Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus toteuttaa laajan kokonaisuuden uudistuksia, joilla muun muassa parannetaan työntekijöiden kannustimia.” Ja nyt siis hallitus esittää — varmaankin työntekijöitä kannustaen — että aikuiskoulutustuki lakkaa, tuki, jolla monet työntekijät ovat vahvistaneet omaa työmarkkina-arvoaan tilanteessa, jossa Suomessa on huutava pula monen alan ammattilaisista.

Eräs aikuiskoulutustuella kouluttautuneen työntekijän viesti oli suora: ”Aikuiskoulutustuen leikkaaminen, mitä Orpon—Purran hallitus sillä saa? Itse sain tuolla tuella laajennettua ammattitaitoani sille tasolle, että työllistyin ja onnistuin saaman vakaan ja varman työpaikan loppuelämäksi.” Arvoisa työministeri, on siis selvää, että tämäkin leikkaus sen kehittämisen sijaan on suorastaan älytön.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Haatainen.

16.45 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä aikuiskoulutustuen lakkauttaminenhan osuu nyt huonoon aikaan, kun pitäisi nimenomaan työelämässä saada osaamista vahvistettua, ja se tarkoittaa sitä, että työelämässä olevien ihmisten osaamista pitää koulutuksella voida myös vahvistaa. No, nyt tämä aikuiskoulutustuki esitetään lakkautettavaksi, mutta tässä tilanteessa ei ole vielä hahmottunut, mikä tulee tilalle. Ministeri, sanoitte, että Rissasen työryhmä nyt sitä siellä pohtii, mutta tähän tulee pitkä katkos, jolloin ei tapahdu yhtään mitään, ja nyt joudutaan järjestelmät ja kaikki ajamaan alas ja sitten mahdollisesti hahmotellaan uutta, ja rahoituksesta ei ole tietoaakaan.

Lausunnonantajista valtaosa vastusti tätä esitystä, mutta he esittivät sitä, mitä itsekkin pitäisin järkevänä, että tätä aikuiskoulutustukea suunnataan paremmin toimivaksi ja pidetään tämä järjestelmäapparaatti kunnossa. Eli on toimiva viranomainen, joka pystyisi sen toteuttamaan, mutta suunnataan sitä, niin kuin varmastikin on syytä tätä tarkastella. Työn ohessa opiskeluhan on tehty jo mahdolliseksi, ja sitä kannattaa edesauttaa edelleenkin. Kysyn, ministeri Satonen: eikö voitaisi ajatella nyt, että tätä lakkauttamista siirrettäisiin siihen, että meillä olisi kohdennettu, [Puhemies koputtaa] entistä parempi malli?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Sirén.

16.46 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkuva oppiminen on yksi tärkeimmistä työelämän teemoista ja varmasti sellainen, jonka jaamme yli puoluerajojen tässä salissa. Meillä on samaan aikaan hyvin vaikea talouden tilanne tällä hetkellä, ja hallitus toteuttaa sellaisia toimia, jotka vahvistavat julkista taloutta ja lisäävät työllisyyttä. Tämä on se tausta, jolla tämä esitys on eduskuntaan tuotu. Sillä on vaikutusta talouden näkökulmasta toistasataa miljoonaa euroa ja arviolta 10 000 työpaikkaa. Jos tämä keino ei ole paras mahdollinen, niin pitäisi tietenkin kuulla, millä muilla keinoilla voisimme saada vastaavan vaikutuksen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Samaan aikaan ollaan ihan samaa mieltä siitä, että tämä raha, joka nyt on käytetty aikuiskoulutustukeen, ei ole kohdentunut tarkoituksenmukaisella tavalla. Nyt on työryhmä miettimässä, millä mallilla voisimme kohdentaa siihen tarpeeseen, joka myöskin tunnustetaan koko salissa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja vastauspuhe, edustaja Lyly.

16.48 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juuri tämä on se ydinkysymys. Valtiolla ei ole rahaa laittaa tähän järjestelmään lisää. Tämä nykyinen aikuiskoulutustuki on rahoitettu palkansaajien ja työnantajien vakuutusmaksuilla: 0,1 prosenttiyksikköä palkkasummasta menee tähän kollektiivisesti kerättyyn rahaan. Tämä on se malli, jolla tämä on voitu rahoittaa. Nyt kun valtiontalous on tosi isoissa haasteissa ja toimiva järjestelmä on rahoituksellisesti ja myös järjestelmällisesti kunnossa, niin miksi tätä murretaan? Tämä on semmoinen asia, joka pitää yhdessä tehdä. Ja sitten tämä mahdollistaa pääsyn koulutukseen myös sellaisilla työpaikoilla, jotka eivät itse järjestä koulutusta. Me tarvitaan koulutusta paljon enempi kuin vähempi. Tämä on sillä tavalla aivan kummallinen suunta, ja pidän tätä kyllä todella kummallisena lähestymistapana. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Honkasalo.

16.49 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime kaudella olin osana tätä jatkuvan oppimisen parlamentaarista ryhmää, ja siellä tosi iso huoli oli se, että meillä on työelämässä valtava määrä ihmisiä, joilla perustaidot eivät riitä. Nyt ainakin itselläni huoli on se, että kun ilmeisesti hallitus aikoo luoda semmoisen lainapainotuksen mallin, joka siirtää sitä vastuuta nimenomaan yksilölle itselleen, niin tämä tulee lisäämään eriarvoisuutta entisestään. Eli juuri heillä, jotka tarvitsisivat sitä osaamisen päivittämistä ja koulutusta kaikkein eniten, ei ole siihen sitten varaa. En ymmärrä, mistä hallitus ajattelee, että saa nyt sitten nämä resurssit tähän uuteen malliin.

Kun ministeri Satonen sanoi täällä, että hyvinvointiyhteiskunta voidaan turvata vain tarpeeksi korkealla työllisyysasteella, niin kyllä nostaisin tästä nyt koulutuksen merkityksen ennen kaikkea meidän hyvinvointivaltion turvaajana. Tämä ajattelu, mikä ministeri Satosella on, sehän tarkoittaa sitä, että pois vain kaikki ne, jotka tällä hetkellä päivittävät osaamistaan työelämässä, niin työllisyys nousee ennennäkemättömiin lukemiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Bergbom.

16.50 **Miko Bergbom ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt niitetään sitä satoa, kun julkisesta taloudesta ei ole pidetty huolta tässä maassa vuosikymmeniin. Siitä se johtuu, että näitä päätöksiä nyt tehdään. Nyt on pakko yrittää löytää sieltä, mistä voidaan leikata ilman, että sillä on traagisia vaikutuksia meidän yhteiskuntaan, ja tämä kuuluu niihin. [Veronika Honkasalon välihuuto] Aikuiskoulutustukijärjestelmä ei ole toiminut sillä tavalla kuin sen pitäisi toimia, ja sen takia hallitus valmistelee jo työryhmän kautta seuraavaa mallia, jolla saadaan tämä jatkuva oppiminen turvattua tässä yhteiskunnassa. [Veronika Honkasalo: Ei tämä tuo säästöjä julkiseen talouteen!] — Tässä on julkisen talouden vaikutus 200 miljoonaa tällä sekä työllisyysvaikutus 10 000, jonka ministeri teille jo kertoi. Jos te ette kuuntele minua, niin kuunnelkaa edes ministeriä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Ojala-Niemelä.

16.51 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluttaisi sanoa, että voi tätä kirkasotsaisuutta. Tämä aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttaminen on hallitukselta tosi lyhytnäköistä, ja hallitus todellakin tuntuu ajattelevan yksiniittisesti niin, että kun ihminen ei ole koulutuksessa, niin hän on töissä.

Aikuiskoulutustuki on ollut melkein pä ainoita keinoja kouluttaa itseään uuteen ammatin, ja vain harvoin se on perheellisenä ja asunovelallisena mahdollista ilman tukea. Nyt, kun lähes joka alalla vallitsee vielä työvoimapulaa, aikuiskoulutustuen poisto ei ole järkevää. Tuen lakkauttaminen, vieläpä ennen uutta valmista tukimuotoa, on suorastaan vastuutonta, ja vielä lyhyellä siirtymäajalla tapahtuu tämäkin. Miksi romuttaa hyvä järjestelmä ennen kuin on korvaava järjestelmä? Tässä on myös muuta pääomaa, esimerkiksi osaamisen kerryttäminen ja työelämässä ylipäänsä jaksaminen. Nämä ovat olleet välineitä siihen tavoitteeseen pääsemiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Gebhard.

16.52 Elisa Gebhard sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus heikentää erityisesti pienipalkkaisten naisten tilannetta monella tavalla, kuten aikeilla lukita naisvaltaiset alat ikuiseen palkkakuoppaan, sakottamalla sairastumisesta ja niin edelleen. Eikä tässä vielä kaikki. Kajoatte myös naisvaltaisten alojen etenemismahdollisuuksiin lakkauttamalla aikuiskoulutustuen, ja samalla pahennatte työvoimapulaa näillä aloilla.

Valtaosa aikuiskoulutustuen käyttäjistä on naisia. Haluaisin kuulla ministeri Sato sen vastauksen. Mitä te vastaatte näille ahkerille, pienipalkkaisilla aloilla työskenteleville naisille? Miksi heidän urakehityksensä ei ole riittävän tärkeää, että siihen kannattaisi panostaa? [Miko Bergbom: Tämä ei ole mikään sukupuolikysymys! — Vasemmalta: Onhan!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska.

16.52 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ettekö te, työministeri Satonen, pidä vähän nolona sitä, että 10 prosenttia teidän työllisyystoimistanne, joita te esitätte, riippuu juuri aikuiskoulutustuesta ja sen lakkauttamisesta, asiasta, jonka asiantuntijat ovat tuominneet, ja ne lukuisat asiantuntijat, jotka ovat tästä lausuneet, ovat tyrmänneet.

Te vetoatte aina yhteen selvitykseen ja tutkimukseen. Se on teidän ainoa faktanne, mitä te pystytte antamaan tähän keskusteluun. Mitäs te teette niille rahoille, jotka nyt työnantajat ja palkansaaajat yhdessä rahoittavat? Mitä vastataan niille ihmisille, jotka tätä ovat käyttäneet? Ja ennen kaikkea te sanotte, että tämä ei ole työhyvinvointikeino. Tästä on muodostunut yksi keino jatkaa työelämässä eteenpäin, erityisesti naisvaltaisilla aloilla, erityisesti koulutusosalalla ja erityisesti sosiaali- ja terveysalalla. Tämä on märkä rätti vasten kasvoja.

Tässä on monessa puheenvuorossa sanottu, että eikö olisi ensin kannattanut tehdä malli ja sitten vasta miettiä tätä esitystä, mutta ei, härkäpäisesti ajatte tätä esitystä, joka on tuomittu ja joka tulee maksamaan työntekijöiden jaksamisena. [Timo Suhonen: Juuri näin!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Razmyar.

16.54 Nasima Razmyar sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on juurikin näin: Erittäin surullinen esitys monella tavoin. Se ei oikeastaan kuvasta tämän päivän maailmaa ja tämän päivän työelämää.

Mutta, arvoisa ministeri Satonen, haluan nyt tässä yhteydessä kysyä teiltä ihan suoran kysymyksen, kun viime viikolla täällä kyselytunnilla kerroitte meille, että sote-alalle on kouluttautunut aikuiskoulutustuella noin 3 000 ja saman verran on alalta lähtenyt pois. Mutta Työllisyysrahaston mukaan luku on lähes 10 000, josta reilut 6 000 kouluttautui toiselta alalta sote-alalle ja noin 3 500 jatkokouluttautui sote-alan sisällä. Miten on mahdollista, että ministerillä on näin erilaiset luvut verrattuna nyt tähän Työllisyysrahastoon, joka kuitenkin saa lukunsa työnantajalta? Toivon, että avaatte erityisesti tätä.

Haluan myös kysyä teiltä rahoituksesta. Eli kun se tuleva, korvaava malli tulee, niin millä tavoin huolehditte, että nimenomaan lähihoitajalla ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajalla edelleen on [Puhemies koputtaa] mahdollisuudet opiskella ja niin, [Puhemies koputtaa] että opiskeluaikaisesta toimeentulosta huolehditaan?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Koskela, Minja.

16.55 Minja Koskela vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kyllä kyseenalaistan hieman näitä väitteitä, joita täällä esitetään siitä, että aikuiskoulutustuki ei olisi toiminut. Jos aikuiskoulutustuki ei ole toiminut, niin miksi lausunnonantajista lähes kaikki suhtautuvat kielteisesti tämän lakkauttamiseen? Jos kysytään niiltä ihmisiltä, jotka ovat aikuiskoulutustukea käyttäneet, niin he kertovat, että se on toiminut.

Lisäksi edustaja Bergbom sanoi täällä, että tämä ei ole sukupuolikysymys. Aikuiskoulutustuen saajista 76 prosenttia on naisia. Tätä on käytetty nimenomaan sote-aloilla ja kasvatusalalla täydennyskouluttautumiseen, uudelleen kouluttautumiseen. Nämä ovat aloja, joilla palkkaus on pieni, joilla on työvoimapulaa ja joilla on työhön sitoutuneita ihmisiä, jotka haluavat edetä urallaan. Mikäli tästä mallista tulee lainapainotteisempi, se tarkoittaa, että näiden alojen naiset eivät voi enää kouluttautua samalla tavalla kuin tähän asti. Hallitus on jälleen kerran toteuttamassa leikkauspolitiikkaa, [Puhemies koputtaa] jonka kärsijöiksi joutuvat pääasiassa naiset. Kyllä tämä silloin on [Puhemies koputtaa] sukupuolikysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Pysytään minuutissa. Niin ehtii mahdollisimman moni. — Edustaja Huhtasaari.

16.56 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on kyllä hienoa, että naiset nykyään todella ovat korkeasti koulutettuja. Taitaa alle kolmekymppisistä lääkäreistäkin olla jo 70 prosenttia naisia, mikä on muuten todella hienoa.

Tämä aikuiskoulutustukihan on myös kohdistunut paljon korkeakoulutetuille henkilöille. Tietenkin ilmainen koulutus on hieno asia, mutta kyllä siitä voi tiukkana aikana vähän maksaakin.

Oppositio ei ole ymmärtänyt sitä asiaa, että tämä hallitus leikkaa ja säästää. Me vähemmän julkisia menoja 175 miljoonaa euroa, ja tämä on sitä säästämistä. Ja me haluamme lisätä työllisyyttä. Katsotaan, että 10 000 työllistä tulisi tällä toimenpiteellä lisää. Jos ha-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

luaa saada jotain, niin silloin pitää luopua jostakin. Tämä hallitus leikkaa, tämä hallitus säästää, ja tämä hallitus tekee toimenpiteitä, jotka lisäävät työllisyyttä.

Ja mitä tulee naisvaltaisiin aloihin, myös mikroyrittäjät ovat paljon naisvaltaisilla aloilla, ja he haluaisivat palkata. Ensimmäisen sairauspäivän raha on heille ollut sen takia ongelma. [Jouni Ovaska: He vastustavat sitä!] Tässä on aina saajia ja sitten ottajia, elikkä tässä on aina kaksi puolta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

16.58 Eemeli Peltonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä hallituksen esitystä voi perustellusti kutsua työelämän kolmoisheikennykseksi. Siinä lakkautetaan yhdellä kertaa aikuiskoulutustuki, ammattitutkintostipendi ja vielä kaiken päälle vuorotteluvapaajärjestelmä.

Aivan erityisesti kritiikkiä osakseen on saanut hallituksen esitys aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta. Kritiikki toistuu voimakkaana myös hallituksen esityksen lausuntopalautteessa. Jopa ministeri Satosen oma vastuuministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, kritisoi aikuiskoulutustuen lakkauttamista. Lainaus lausunnosta: "Kokonaisuutena vaikutusarvioiden perusteella jää epävarmuus siitä, ovatko aikuiskoulutustuen lakkautuksen vaikutukset pitkällä aikavälillä aidosti julkisen talouden tasapainoa, yritysten kasvua ja työllisyyttä lisääviä."

Arvoisa työministeri Satonen, kysyisinkin: miten vastaatte tähän johtamanne ministeriön aika kovaan kritiikkiin?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie.

16.59 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun aikanaan aikuiskoulutus noin 25 vuotta sitten säädettiin, niin tarkoitus oli nimenomaan tukea heitä, jotka tarvitsevat koulutusta ja sitä kautta parantavat työllisyyttään ja omaa työmarkkina-asemaansa. Aikuiskoulutustuen hyödyt ovat suurimpia peruskoulutustaustaisille, ja Työllisyysrahasto tekikin viime syksynä selvityksen siitä, kuinka moni aikuiskoulutustuen käyttäjä on peruskoulutaustainen ja kuinka monella on jo valmiiksi korkeakoulutausta. Peruskoulutaustaisia oli käyttäjistä enää yksi prosentti, ja korkeakoulutaustaisia oli 49 prosenttia. Eli korkeakoulutaustaisilla tarkoitan sitä, että heillä oli jo valmiina yksi korkeakoulututkinto, ja tämä korkeakoulutuksen kasaantuminen on myöskin suurempi ongelma meidän yhteiskunnassamme.

Mutta kritiikkiä on, arvoisa työministeri, tullut siitä, että nyt valmistaudutaan ensi syksyyn ja opiskelijat hakevat aikuiskoulutustukea tai työssä oleva tai työtön hakee aikuiskoulutustukea ja hän saa päätöksen mahdollisesti tänä keväänä, jolloin tuki on vielä voimassa. Koska lakkautuksen myötä sitten tuki ei olisi enää syksyllä voimassa, niin kritiikkiä on tullut siitä, että hän ei saisikaan enää sitten [Puhemies koputtaa] tätä tukea syksyllä. Voisiko työministeri vielä kerrata tämän välivaiheen tästä? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. Muistetaan minuutti. — Sitten edustaja Berg.

Pöytäkirjan asiakkohta PTK 9/2024 vp

17.00 **Kim Berg sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin omasta kokemuksesta sanoa 20 vuotta sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla työskennelleenä, että kyllä tämä koskee hyvin voimakkaasti naisvaltaisia aloja. Muun muassa osastonhoitajaksi kouluttautui aikoinaan ja kouluttautuu tälläkin hetkellä todella moni esimerkiksi sairaanhoitajataustainen, ja edelleenkin tarvitsemme niitä lähiesimiehiä myös sinne hoitoalalle.

Mitä tulee tähän korkeakoulutukseen, niin pitää aina myös muistaa näissä puheenvuoroissa se, että sairaanhoitajat ovat ammattikorkeakoulutaitajia, mutta se ei tarkoita kuitenkaan sitä, että esimerkiksi heidän palkkatasonsa olisi korkea.

Sitten yksi asia, mikä itseänikin mietityttää. Koska palkansaajan aikuiskoulutustuki rahoitetaan kokonaan työttömyysvakuutusmaksuista ja ainoastaan yrittäjien valtion verorahoista ja tätä uutta mallia ei ole vielä luotu tilalle, niin miten aiotaan varmistaa tämä uuden tuen rahoitusmalli?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Te, jotka olette nyt varanneet vastauspuheenvuoron, saavat sen vielä, koska me käytämme tämän aikarajoitetun ajan nimenomaan näihin vastauspuheenvuoroihin, ja sitten ministerille jätetään siellä lopussa vielä tilaa. — Mutta nyt jatkaa sitten edustaja Haatainen.

17.02 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä on kritisoitu, että peruskoulutustalla ei aikuiskoulutustuen piiriin hakeuduta. Harva ihminen peruskoulupohjalla enää tänä päivänä on työelämässä, ja tänä päivänä joku koulutustausta siellä on. Jos ajatellaan esimerkiksi sairaanhoitajaa, niin hänellä on se ammattikorkeakoulututkinto. Näitä sanotaan nyt sitten korkeakoulutetuiksi. Se alkaa kuulostaa siltä, ikään kuin he olisivat jo tohtoreita. Osin meillä on kyllä terveydenhuollon tohtoreitakin tuolla puhemiehen pöntössäkin.

Mutta se vakava asia on se, että me ollaan lainsäädännöllä eri tavoin edellytetty, että esimerkiksi sote-alalla tai varhaiskasvatuksessa pätevytykseen tiettyihin tehtäviin pitää olla lisäkoulutusta. Palkka ei paljoa nouse, mutta siihen pitää se koulutus hankkia, ja tähänhän tätä nyt on käytetty. Ja nyt jos rahoitusta ei ole enää tämän työnantajilta ja palkansaajilta kerätyn rahan kautta, niin sitten se jää julkisen sektorin vastattavaksi. Sote-alueilla ei näytä olevan rahaa eikä valtion budjetissa ole ekstrarahaa tähän, eli millä tämä rahoitusgäppi nyt sitten hoidetaan? Tämä on todella iso asia [Puhemies koputtaa] sen suhteen, miten me saadaan osaavaa henkilöstöä tärkeisiin työtehtäviin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä.

17.03 **Milla Lahdenperä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työllisyysraaston kyselyn mukaan yli puolet vastaajista koki kuormituksen nykytyössä päämotivaatiotekijänä aikuiskoulutukseen hakeutumisen ja tuen haun syyksi. Mielestäni työhyvintointiin on kuitenkin löydettävä muita keinoja.

Samassa kyselyssä noin 48 prosenttia vastaa tarvitsevänsä korkeamman tutkinnon voidakseen edetä työurallaan, ja juuri tähän koulutustason nostamiseen aikuisten tutkintokoulutuksessa tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen pyritään hallitusohjelmalla ja näillä muutoksilla. Eikö niin, että tämä työryhmäkin, ministeri Satonen, juuri valmistelee ehdotusta tähän koulutustason nostamiseen ja työllisyyteen?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska.

17.04 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun keskustelua kuuntelee, niin ehkä syytä olisi ottaa aikalisä ja odottaa se selvitystyö ja sitten tehdä jatkoaskeleet. Kun täällä mainittiin esimerkiksi mikroyrittäjät, niin tämä uusi järjestö, Mikro- ja yksinyrittäjät ry, vastustaa aikuiskoulutustuen lakkautusta, pitää sitä järjettömänä ideana. Eli kyllähän tässä sekä yrittäjäkentältä että palkansaajakentältä on yhtenäinen viesti. Suomen Yrittäjillä oli oma viesti, mutta se taisi olla niitä harvoja viestejä, mitkä kannattivat hallituksen esitystä.

Ilmettelen hiukan myös sitä, että täältä salista ovat tänään poissa ne lukuisat kokoomuslaiset, ja joitakin perussuomalaisiakin siinä joukossa oli, jotka viime hallituskaudella voimakkaasti vastustivat sitä, kun Marinin hallitus joutui tekemään muutoksia tähän aikuiskoulutuslakiin. Silloinhan täällä lähes kyynel silmissä moni kokoomuslainen suri, mitä käy aikuiskoulutukselle ja mitä käy jatkuvalla oppimiselle. Nyt ne edustajat eivät ole täällä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo.

17.05 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri niin kuin edustaja Berg tässä sanoi, niin tosiaan on hyvä muistaa, että korkeakoulutetuista moni on nimenomaan niissä pienipalkkaisissa ammateissa — että muistetaan se.

Ja kyllä hallituspuolueista myös annetaan vähän vääränlaista tietoa siitä, että ikään kuin nämä kaikki, jotka aikuiskoulutustukea käyttävät, olisivat ylikouluttautuneita ja etuoikeutettuja, kun tosiasiaa vain 16 prosentilla tuensaajista on aiempi ylempi korkeakoulututkinto ja noin puolella tuen käyttäjistä on suoritettuna korkeintaan toisen asteen tutkinto. Eli tuki tällaisessa muodossa on tehokas keino väestön koulutustason nostamiseksi. Kyllä kiinnostaa se, että nyt kun hallitus romuttaa tämän aikuiskoulutustuen, niin millä tavalla te aiotte huolehtia siitä, että tämä koulutustaso Suomessa nousee.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Bergbom.

17.06 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuli vielä sellainen mieleen eilisestä keskustelusta, jossa vedottiin, että kun hallituksella ei ole esimerkiksi näihin työmarkkinapoliittisiin ja rakenteellisiin toimiin kaikille toimille työllisyysvaikutuksia, niin eikö edes sellaiset toimet voisi perua, mille ei ole laskettavissa työllisyysvaikutuksia — iloinen uutinen on se, että tälle asialle, mitä nyt tässä edistetään, on työllisyysvaikutuksia: 10 000 kappaletta. Eli se on aika merkittävä vaikutus julkisen taloudenkin kannalta.

No, sitten mitä tulee tähän, että korkeakoulutettujen osuus tosiaan näistä tuensaajista on ollut suhteellisen merkittävä, niin kyllä minä itse katsoisin, että meidän pitäisi tässä yhteiskunnassa lähteä liikkeelle siitä, että niille, joilla ei vielä edes ole tällä hetkellä korkeakoulututkintoa, saataisiin korkeakoulututkinto, eikä niin, että korkeakoulututkinnon omaavat opiskelevat veronmaksajien rahoilla uusia tutkintoja päällekkäin. Se ei ole kauhean tehokasta. Jos saataisiin useammalle koulutus, niin se olisi vielä parempi malli, ainakin omasta mielestäni, ja toivottavasti työryhmäkin tarkastelee tällaisia näkökulmia, että saataisiin vaikka toiselta asteelta sitten korkeakoulututkinto aikaiseksi. Ja muistutan, että meillä on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

tällä hetkellä käytössä esimerkiksi monimuoto, minkä kautta voi opiskella esimerkiksi ammattikorkeakoulun käynyt monimuotona ylemmässä ammattikorkeakoulussa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Razmyar.

17.07 Nasima Razmyar sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on käynyt ilmi... tämä on surullinen esitys ja suorastaan meidän jatkuvan oppimisen ja työelämässä kehittymisen kannalta hölmö esitys. Todella toivon, kuten tässä moni muu edustaja on sanonut, että otatte tähän aikalisän, kun sitä korvaavaa mallia ollaan nyt rakentamassa. Kukaanhan täällä ei ole myöskään väittänyt, etteikö sitä pitäisi kohdentaa paremmin, me olemme hyvin valmiita siihen. Mutta toisaalta kun sitä korvaavaa mallia ei ole olemassa, niin esimerkiksi jo ihan käytännön elämänkin kannalta — kuten edustaja Talvitie täällä kuvaili esimerkiksi nyt päätöksen osalta, minkä saa huhtikuussa, ja sitten tukipäätös silloin syyskuun osalta — tässä on aika paljon haasteita, joita ette ole ilmeisesti vielä selvittäneet.

Mutta tosiaankin ministeriltä haluan kuulla nämä sote-alan luvut, koska kyllä siinä on iso ero. Että kun te puhutte luvuilla, niin toivon, että tässä yhteydessä sitten puhutaan myös oikeanlaisista luvuista, koska Työllisyysrahaston luvut ovat hyvin erilaiset kuin ne luvut, mitä ministeri esitteli meille viime viikolla kyselytunnin yhteydessä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

17.09 Ville Väyrynen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kun seuraa, niin tulee vähän semmoinen vaikutelma, että aikuiskoulutustuki olisi ratkaisu oikeastaan vähän jokaiseen ongelmaan. Se ehkä on just se sisäänrakennettu ongelma, että se kohdistuu pikkusen huonosti. Ehkä meidän täytyy aina miettiä, mitä tavoitellaan tietylläkin järjestelmällä. Minä olen edustaja Razmyarin kanssa samaa mieltä siitä, että luvut vähän lähteestä riippuen eroavat, mutta jos katsoo näitä hallituksen esityksessä olevia lukuja esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalalta, niin alalta pois opiskelee se 3 600 ja risat, alalle 3 800 ja alalla sisällä 5 200. Eli se tarkoittaa sitä, että sote-alan tutkintoa opiskelee noin 9 000 ihmistä aikuiskoulutustuella ja nettovaikutus on 147 työntekijää. Siinä mielessä — jos yksi perustelu on, että haetaan näille pula-aloille työntekijöitä — tämä ei ole kauhean tehokas järjestelmä. Ja toinen asia on se, että jos me nyt haetaan sitten tosiaan työhyvinvointiin ratkaisua, niin se ei ole aikuiskoulutustuki. Siinä pitää miettiä joi-tain aivan muita asioita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä.

17.10 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Te esitätte tämän tuen lakkauttamista ilman minkäänlaista konkreettista visiota siitä, miten sen jättämä aukko paikataan. Ja se on juuri niin, kuten edustaja Ovaskakin täällä totesi salissa, että aikuiskoulutuksen lakkauttamista on kritisoitu virallisella lausuntokierroksella useiden eri tahojen toimesta ja vain yksi lausuntokierroksen kymmenistä lausunnonantajista puolsi tämän lakkauttamista. Tämä aikuiskoulutustuki on erityisen hyvin toiminut niillä aloilla, joilla sitä on hyödynnetty oman alan täydennyskoulutuksen hankkimiseen. Myös itse olette, ministeri, todennut tämän.

Pöytäkirjan asiakkohta PTK 9/2024 vp

Esimerkiksi vuonna 22 aikuiskoulutustuen avulla yli 6 000 ihmistä uudelleen koulutettiin juuri osaajapulasta kärsivälle sote-alalle. Nyt työvoimapulasta edelleen kärsivät alat tulevat kärsimään tästä tuen lakkauttamisesta. Toivoisin todella, että hallitus toteuttaisi koulutuspolitiikkaansa kehittämällä sitä, ei lakkauttamalla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Huhtasaari.

17.11 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Ovaska otti mikroyrittäjät esiin, ja minä viittasin itse asiassa sairauspäivärahaan, mikä ei nyt ole juuri tässä käsiteltävänä asiana, mutta tarkoitin siinä sitä, että siinähan mikroyrittäjät nimenomaan hyötyvät. Elikkä usein on kaksi puolta eri asioissa. [Jouni Ovaska: Tästä ei hyödy!]

Mutta tässä kohtaa tämä aikuiskoulutustuki, mitä me käsittelemme, on annettu etuus. Ja aina, kun me kosketaan niihin annettuihin etuuksiin ja lähdetään leikkaamaan ja säästämään, minä ihmettelen, että siellä on edes yksi, joka on puolustanut sitä leikkaamista, koska tähän on ollut myös korkeakoulutetuille tosi kiva, että on voinut opiskella myös semmoisia opintoja, mitä ei välttämättä edes tarvitse. Sekin tulee esille. Tämäkin on ollut mahdollista ja varmasti henkilökohtaisena hyötynä mukava, mutta nyt, kun me leikkaamme ja me säästämme, me haluamme kohdentaa rahoja mahdollisimman tehokkaasti. Ja se tehokas kohdentaminen on sitä, että meille tulee lisää aloituspaikkoja varhaiskasvatuksen opettajille. Jos joku on luokanopettajana, toimii luokanopettajana, hyvä. Koulutetaan lisää erityisopettajia. Me halutaan kohdentaa nämä järkevämmiin ja saada yhä useammalle uusi kokonainen tutkinto työvoimapulaloille. Tästä on kysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Valtola.

17.12 Oskari Valtola kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kun on salissa seurannut, niin täytyy tulla siihen johtopäätökseen, mihin hallituksen esityskin tulee, että aikuiskoulutustuki ei ole toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla. [Vasemmalta: Aika hyvin toiminut!] Miksi sitä aiemmin ei sitten ole riittävästi korjattu, että se nyt olisi kunnossa?

Tällä hetkellä meidän taloustilanteemme on siinä jamassa, että me joudumme tekemään, voi sanoa, oikeasti kipeitäkin säästöjä, jotta pysymme menokehyksissä. [Vasemmalta: Se on arvovalinta! — Perussuomalaisten ryhmästä: Mitä otetaan sen sijaan?] Ja tällä päätöksellä valtiontalouteen tulee selkeitä säästöjä, tulee selkeitä työllisyysvaikutuksia, ja tämä on yksi niistä, joita on vähän kliseisesti, niin sanotusti, pakko tehdä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaan nyt sitten vielä valiokunnan varapuheenjohtaja ja puheenjohtaja, ja sen jälkeen ministeri saa vielä ajan vastata. — Eli edustaja Lyly.

17.13 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta koulutus on investointi, ja se pitäisi tässä myös ymmärtää kokonaisuutena. [Miko Bergbom: Kyllä!] Sitten kun katsotaan yksittäisen ihmisen kannalta, kun lähdetään aikuiskoulutustuella opiskelemaan, niin se on osa-aikaista, joka lisättiin sinne muutama vuosi sitten, tai kokoaikaista. Ja sitten, jos ajatellaan kahden ja puolen tonnin kuukausipalkalla olevaa, niin semmoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

nen henkilö saa noin 1 400 euroa aikuiskoulutustukea. Hän ottaa aika ison, myöskin taloudellisen panostuksen siihen, kun hän lähtee aikuiskoulutustuella opiskelemaan. Meidän pitää ajatella tätä myöskin niin päin, että semmoisissa yrityksissä ja yhteisöissä, sellaisissakin paikoissa, jotka eivät itse kouluta, on kuitenkin henkilöillä mahdollisuus hakea opintovapaata ja hakea koulutusta.

Ja vielä sitten se, että huoli on minulla kanssa erityisen suuri siitä, että vähemmän koulutusta saaneet henkilöt käyvät kaikkein vähiten jatkokoulutuksessa ja työuran aikana saavat vähiten työpaikalla opetusta. Pitää olla polku, että hekin voivat käydä opiskelemassa työelämän tutkintoja ja valmentamassa itseään parempaan työelämäntietoisuuteen ja osaamiseen, ja tässä mielessä aikuiskoulutustuki on ollut hyvä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja seuraavaksi vielä valiokunnan puheenjohtaja Sirén, ja sen jälkeen ministeri.

17.15 Saara-Sofia Sirén kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koulutus on valtavasti tärkeää, ja siksi hallitus panostaakin merkittäväällä tavalla koulutukseen, [Veronika Honkasalo: Leikkaa!] mutta tämä asiakohta on nyt toinen.

Tässä kuultuani näitä puheenvuoroja tuntuu, että olemme kaikki sitä mieltä, että tämä aikuiskoulutustuki ei toimi tarkoituksenmukaisella tavalla eikä kohdennu nyt sinne, missä tarve olisi kaikkein suurin. Ansiokehitys tai työllisyys ei ole parantunut vaikuttavalla tavalla tai kovin merkittävästi tämän aikuiskoulutustuen kautta. Yksi peruste, mitä on kuullut, on liittynyt työhyvinvointiin ja jaksamiseen, ja se on myös huoli, jonka me jaamme ja jonka eteen hallitus tekee toimia, mutta aikuiskoulutustuki tai vuorotteluvapaa eivät ole ratkaisuja työhyvinvoinnin ja ihmisten jaksamisen edistämiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri, enintään viisi minuuttia.

17.16 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia keskustelusta. Ihan ensimmäinen viesti on se, että kun tämä nyt sitten valiokuntaan etenee, niin kannattaa käydä kyllä se Allan Seurin OKM:lle tekemä tutkimus hyvin huolellisesti lävitse, koska siellä on kyllä vastaukset hyvin pitkälle niihin kysymyksiin — myöskin siihen, minkä takia tämä on lakkautuksen alle joutumassa, mitkä ovat ne todelliset hyödyt suhteessa panoksiin. Tässä täytyy ehkä se nyt ymmärtää, tai sanotaan näin, että oppositio ei ehkä sitä vielä ihan ole oivaltanut, että me ollaan nyt taloudellisesti sellaisessa tilanteessa, että joudutaan kriittisesti arvioimaan — kuten täällä edustaja Bergbom sanoi — mitä järjestelmiä me voidaan pitää yllä. Ja jos ne eivät selvästikään vastaa kustannus—hyöty-suhteessa sitä tulosta, mitä niillä on haettu, niin me joudutaan niitä uudelleen arvioimaan. Tämä on ihan niin kuin tämän mittaluokan kysymys, ja siitä tässä on pitkälti kyse.

No sitten, jos mennään näihin yksittäisiin kohtiin, on tämä kysymys, kuka opiskelee mil-lekin alalle ja onko siitä apua työvoimapula-aloille, minkä erityisesti edustaja Razmyr kysyi ja mihin oikeastaan edustaja Väyrynen siellä aivan erinomaisesti vastasi. Hänen lukunsa ovat hyvin samat kuin minullakin täällä, eli se ei ole auttanut siis sitä, että sote-alalle olisi tullut enemmän ihmisiä, vaan sote-alalta on opiskellut lähes yhtä paljon pois kuin mitä sinne on opiskellut sisään. Ja kuten käytin täällä silloin kyselytunnilla sitä esimerkkiä, voin sen toistaa, että jos meillä lähihoitaja opiskelee kokiksi ja kokki lähihoitajaksi, niin kum-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

mallakaan alalla ei työntekijöiden määrä kasva, mutta sen sijaan, kun molemmat ovat pois työelämästä, niin juuri siinä me menetetään niitä työvuosia siellä opiskelun aikana. [Veronika Honkasalon välihuuto]

Sitten aivan eri asia on se, että opiskellaan siellä sote-alan sisällä, minkä myöskin edustaja Väyrynen mainitsi. Siitähän nämä luvut tulevat, ja täällä on kyllä minullakin lukema, että vuonna 2022 näitä opiskelijoita sote-alan sisällä on ollut 5 003. Juuri siihen me yritämme löytää nyt näillä korvaavilla keinoilla ratkaisuja, että ihmiset voivat jatkossakin opiskella hoiva-avustajasta lähihoitajaksi, lähihoitajasta sairaanhoitajaksi, tämäntyyppiset, koska nämä ovat nyt kaksi ihan eri asiaa. Mutta silloin sitten, kun meillä on ihminen, joka on vakituksessa työsuhteessa jollakin alalla A ja haluaa opiskella alalle B, mutta hänellä on siis vakituinen työsuhte, niin on aivan kohtuullista, että siellä on myös omaa panostusta silloin mukana ja tämäntyyppisiä ratkaisuja. Minun mielestäni on ihan oikein, jos siinä on joku lainapainotteinen malli, jolla tämä mahdollistetaan, [Veronika Honkasalon välihuuto] koska silloin kyseessä on henkilö, jolla on työsuhte ja työpaikka, mutta hän haluaa opiskella toiselle alalle, eli on minusta ihan kohtuullista, että mikä on sitten yhteiskunnan vastuu siinä tilanteessa. Mutta näitä malleja me ollaan hakemassa lisää.

Mutta sitten tosiaan näihin alan sisäisiin opintoihin: Se on eri tilanne. Siinä on myös työnantajan vastuu, julkisella puolella ennen kaikkea. Nämä nimenomaan koskevat julkista sektoria. Nämä koskevat kaupunkeja, koska siellä on opettajia, jotka opiskelevat erityisopettajiksi, tämä koskee palo- ja pelastusala, tämä koskee terveydenhoitoalaa, eli hyvinvointialueita hyvin pitkälle, ja näihin haetaan omia ratkaisuja. Siellä erittäin keskeinen asia on se, että monimuoto-opetusta tullaan kehittämään, ettei tarvitse olla niin pitkään... Se on mahdollista jo nytkin, kuten edustaja Lyly sanoi, mutta sitä täytyy kehittää vielä enemmän, koska se on nimenomaan se keino, jolla voidaan toimeentuloa turvata sinä aikana, kun opiskellaan, ja toisaalta myös auttaa sitä työvoimapulaa. Koska jos meillä on esimerkiksi lähihoitaja, joka opiskelee päätoimisesti sairaanhoitajaksi, ja meillä on pulaa myös lähihoitajista, niin on tietysti järkevämpää, jos koulutus voidaan järjestää niin, että voi ainakin osittain tehdä myös lähihoitajan tehtäviä ja samaan aikaan opiskella, koska se on tärkeää myös.

No, sitten täällä on tämä työhyvinvointiargumentti, joka hyvin tuli esille. Se on varmaan ollut joillekin motiivina lähteä tähän aikuiskoulutukseen, mutta siinä kyllä — aivan kuten täällä hyvin sanottiin — häntä heiluttaa koiraa. Jos meillä on sellainen tilanne, että meillä esimerkiksi sote-alalta ihmisiä siirtyy aikuiskoulutustuelle sen takia, että työhyvinvointiasiat eivät ole sote-alalla kunnossa, niin kyllähän silloin pitää ne asiat siellä ratkaista. [Veronika Honkasalon välihuuto — Vasemmalta: Auttaako se jaksamisessa?] Eihän se ole mikään ratkaisu, että sieltä siirrytään toiselle alalle pois, ei tietenkään ole, vaan silloin pitää pystyä niitä asioita ratkaisemaan. Nykyisellään minulle ei kuulu sote-alat, mutta tiedän, että nykyisellä hallituksella on aikamoinen työ edellisen hallituksen jäljiltä tämän sote-sopan selvittämisessä, mutta se on toinen keskustelunaihe.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Myönnän vielä yhden vastauspuheenvuoron edustaja Lylylle. Sitten me menemme tästä, koska aika on nyt täynnä, mutta me palaamme tähän kyllä takaisin ihan kohta, koska seuraavassa pykälässä ei kovin paljon ole puheenvuoroja. — Edustaja Lyly, minuutti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

17.21 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puheenjohtaja! Tässä on semmoinen tilanne, että nyt luotetaan aika paljon siihen, että yrityksissä tapahtuu yhtäkkiä tällainen koulutusherääminen ja sitten ruvetaan henkilöstökoulutusta tekemään todella paljon. Ehkä se julkisella puolella jossain määrin voi onnistua, että tulee tällainen hallinnollinen määräys tai ohje, jossa sanotaan, että näin ja näin paljon. Minulla on hyvä kokemus siitä. Me yritimme saada yrityksiä kouluttamaan, jonkun tietyn määrän päiviä vuodessa jatkokouluttamaan ihmisiä. Se meni todella hakaukseen, neliraajajarrutus oli yrityksillä päällä, että tätä ette missään tapauksessa tuo. Tämä on se todellisuus nyt. Nyt tässä ollaan viemässä semmoiseen suuntaan ja sitten henkilökohtaisella lainapainotteisuudella. Te tuhoatte aika monen ihmisen urahaaveet. Ja sekin on parempi, että ihmiset opiskelevat kuin että jäävät kokonaan työelämän ulkopuolelle. Tämä on minusta nytten aivan kummallinen käsitys.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelu ja asian käsittely tässä vaiheessa keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.22.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.53.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 7 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu, ja ensimmäisen puheenvuoron käyttää edustaja Andersson, Li.

17.53 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Tarvitaanko vuonna 2024 tukimuoto, joka mahdollistaa työelämässä jo oleville oman osaamisensa päivittämisen? Vastaus on yksiselitteisesti ”kyllä”. Kaikki selvitykset osoittavat, että osaamisvaatimukset työelämässä kasvavat. Automatisaatio, digitalisaatio, vihreä siirtymä ja monet muut isot kehityskulut muuttavat niin työtehtävien ja työnkuvien sisällöt kuin jopa kokonaisten alojen perusrakenteet. Siksi monissa maissa pohditaan keinoja lisätä työikäisen väestön kouluttautumis- mahdollisuuksia, ja Ruotsissa uusi tukimuoto on tullut käyttöön niinkin äskettäin kuin vuonna 22. Suomen hallitus kulkee kuitenkin vastavirtaan kohti menneisyyttä ja menneitä työmarkkinoita. Tämän lisäksi monilla aloilla aikuiskoulutustuki on ollut täysin välttämätön tuki uralla etenemiselle ja uusien pätevyysien hankkimiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä kasvatusalalla on syystä tiukat säädökset tutkintovaatimuksista, ja aikuiskoulutustuki on ollut hyvin keskeinen keino alan ammattilaisille edetä omalla urallaan, esimerkiksi lähihoitajasta sairaanhoitajaksi, sosionomista sosiaalialue- ja sosiaalityöntekijäksi, lastenhoitajasta varhaiskasvatuksen opettajaksi tai luokanopettajasta erityisopettajaksi. Hallituksen esityksen mukaan 45 prosenttia erityisopettajan pätevyyden suorittaneista sai vuonna 21 aikuiskoulutustukea.

Myös työssä oleville alanvaihtajille aikuiskoulutustuki on käytännössä ainoa tarjolla oleva tukimuoto. Näinä aikoina meidän pitäisi sanoa ”kiitos ja tervetuloa” jokaiselle ihmiselle, joka haluaa kouluttautua sote- tai vaka-aloille. Tämä hallitus sen sijaan lakkauttaa ainoan tukimuodon, joka mahdollistaa työssäkäyville alanvaihdon näille aloille. Melkein 40

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

prosenttia aikuiskoulutustuen saajista opiskelee tällä hetkellä kasvatus- ja sote-aloilla. Ja nyt, kun ministeri on vielä salissa paikalla, viittaa tässä työministeri Satosen puheenvuoroon, jossa hän puolusti aikuiskoulutustuen lakkauttamista sanomalla, että jos kokki koulutautuu lähihoitajaksi ja lähihoitaja kokiksi, niin ei saada yhtään uutta kokkia tai lähihoitajaa. Mutta mikä onkaan vaikutus sillä, jos ihminen joutuu jäämään alalle, johon hänellä ei ole motivaatiota ja halua? Se lisää sairauslomia ja työuupumuksen riskiä tai jopa sitä, että ihminen jää kokonaan työttömäksi. Satosen laskukaava johtaa siis pahimmillaan siihen, että saadaan sekä yksi kokki että yksi hoitaja vähemmän.

On totta, että aikuiskoulutuksen osalta on ollut vaikeuksia tavoittaa niitä matalasti koulutettuja henkilöitä, jotka hyötyisivät eniten koulutuksesta. Mutta tätä ongelmaa ei ratkaista millään tavalla lakkauttamalla koko tukimuoto. Useissa tutkimuksissa on nostettu esille, että monien matalammin koulutettujen kohdalla esteet koulutukseen hakeutumiselle liittyvät muihin seikkoihin kuin puhtaasti taloudellisiin kysymyksiin. Monet saattavat kärsiä oppimisvaikeuksista, joihin ei ole saatu kunnolla tukea. Joillakin voi olla huonoja kokemuksia omilta kouluajaltaan, tai sitten ei ole uskoa omaan pärjäämiseen opiskelijana. Näiden ongelmien ratkaiseminen edellyttäisi siis aivan muunlaisia ratkaisuja kuin koko tukijärjestelmän alasajoa.

Samaten Satosen esille nostama ongelma siitä, että opintoja ei tehdä töiden ohessa vaan jätetään hetkellisesti kokonaan pois työelämästä, ei ratkea sillä, että koko tukimuoto lakkautetaan. Aikuiskoulutustuki on jo muutettu osa-aikaisen työnteon mahdollistamiseksi, ja hallituksen esityksen mukaan tämä jo tehty muutos on jo lisännyt tuensaajien työssäkäyntiä selvästi. Jos tätä halutaan vielä lisätä, pitäisi ensisijaisesti vaikuttaa koulutustarjontaan. Vain osa nykyisestä koulutustarjonnasta on suunniteltu tehtäväksi työnteon ohessa.

Arvoisa puhemies! Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan hallitus suunnittelee korvaavansa aikuiskoulutustukea malleilla, joiden seurauksena alanvaihtajat vastaisivat itse opintojen aikaisista menoistaan esimerkiksi lainan avulla, ja oman alansa sisällä pätevöityneiden osalta hyödynnettäisiin tilauskoulutusta. Pari kommenttia näihin suunnitelmiin.

Ensinnäkin alan vaihtamisen rahoituksen siirtäminen kokonaan yksilön omalle vastuulle sulkee täysin nämä mahdollisuudet matalasti palkatuilta ja matalammin koulutetuilta ihmisiltä. Mikäli tavoitteena on koulutuksen kohdentaminen sitä eniten tarvitseville, mentäisiin tällaisessa mallissa siis täysin päinvastaiseen suuntaan. Suurituloiset, joilla on varaa nostaa lainaa ja kerryttää säästöjä, pystyisivät jatkossakin opiskelemaan ja kehittämään itseään, mutta pienipalkkaisilta tämä mahdollisuus vietäisiin kokonaan. Sote- ja kasvatusaloille ei enää alanvaihtajia tulisi työssäkäyvien keskuudesta, kun alan matalilla palkoilla ei voida maksaa lainoja takaisin.

Alan sisällä pätevöityneiden osalta hallitus ilmeisesti suunnittelee laajentavansa mallia — tai olen puhtaasti mediatietojen varassa — joka periaatteessa on nytkin työnantajien hyödynnettävissä, eli tilauskoulutus. Mutta se, miten tämä tehtäisiin, on jäänyt täysin epäselväksi. Kun puhumme tilauskoulutuksesta, pitää muistaa, että siinä mallissa työnantajat yleensä maksavat sekä sijaisjärjestelyistä, palkkaa opintojen ajaksi että tästä tilatusta koulutuskokonaisuudesta. Tämä siis kasvattaisi työnantajien kustannuksia nykymalliin verrattuna, ja koska me puhumme ennen kaikkea kasvatus- ja sote-alasta, niin ilmeisesti hallituksen ajatuksena on, että rahoitusvaikeuksissa olevat hyvinvointialueet ja kunnat yhtäkkiä repivät rahaa kustantaakseen itse koko sote- ja kasvatusalan pätevöitymiskoulutuksen. Miin tällainen käsitys ja lähtökohta perustuu?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Lopuksi, arvoisa puhemies: Sekä aikuiskoulutustuen että vuorotteluvapaan lakkauttaminen ovat taas uusia esityksiä pitkässä päätösten sarjassa, jolla hallitus kurjistaa eniten matalapalkka-aloilla työskentelevien naisten asemaa. Suojaosien poisto, asumistuen leikkaukset ja lapsikorotuksen lakkauttaminen vaikuttavat jo esimerkiksi moniin sote-, kasvatus- ja palvelualoilla työskenteleviin, ja kaiken huipuksi hallitus on sysäämässä nämä alat pysyvään palkkakuoppaan niin sanotulla vientimallilla. Tämän päälle tulee siis niin aikuiskoulutustuen kuin vuorotteluvapaan lakkauttaminen, joiden käyttäjistä yli puolet selvästi on naisia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen politiikka on kauttaaltaan työntekijävastaista ja erityisen naisvihamielistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

18.01 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Sääli, ettei täällä ole enää niin paljon hallituspuolueiden edustajia paikalla, koska jotenkin ne argumentit tämän koko järjestelmän lakkauttamiseksi olivat erittäin hataria emmekä itse asiassa täällä saaneet lukuisista pyynnöistä huolimatta tietoa siitä, miten tämä uusi järjestelmä aiotaan rahoittaa, jos tavoitteena on se, että julkiseen talouteen haetaan säästöjä.

Mutta ehkä eniten tässä keskustelussa harmitti tämä täysin mekaaninen tapa lähestyä työntekijöitä, jotka haluavat päivittää osaamistaan. Se näkyy nimenomaan tässä Satosen viljelemässä esimerkissä ”kokista lähihoitajaksi ja lähihoitajasta kokiksi”. Ei puhuta ollenkaan siitä, että ihmiset kouluttautuvat, päivittävät osaamistaan myös sen takia, että se motivoi heitä jatkamaan työelämässä. Sen hinta voi tosiaan olla se, että he sitten jättäytyvät kokonaan työelämän ulkopuolelle, enkä ymmärrä, ketä tämä sitten palvelee. Satonen täällä myös paljasti, että tässä tosiaan tarkoituksena, hallituksen tavoitteena on se, että jokainen yksilö ottaa itse vastuuta oman osaamisensa päivittämisestä ja tämän voi sitten tehdä lainarahalla. Tämä jos mikä nimenomaan lisää sitä eriarvoisuutta, kun me tiedetään, että eriarvoisuus on erittäin vahvaa jatkuvassa oppimisessa jo tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Minua lähestyi eräs ihminen, joka kirjoitti aikuiskoulutustuesta, on siis vaihtanut alaa: ”Opiskelen tällä hetkellä sairaanhoitajaksi aikuisiällä. Jämähdin eri alan töihin 10 vuodeksi valmistuttuani. Itselleni ainoa reitti oli ensimmäinen vuosi niin sanottuna polkuopiskelijana. Polkuopiskelijana ei ole oikeutettu opintotukeen tai muihin opiskelijaetuihin, esimerkiksi opiskelijahintaiseen lounaaseen. Ainoa, mikä mahdollisti opiskeluni aloituksen, oli aikuiskoulutustuki.” Mietin, että eikö todellakaan hallituksessa ymmärretä, että aikuiskoulutustuki on monelle nimenomaan ainut väylä kouluttautua työllistävämmälle tai sopivammalle alalle, kasvattaa ammattitaitoa omassa työssä tai edetä urala. Näin on erityisesti työvoimapulasta kärsivillä matalapalkkaisilla naisvaltaisilla aloilla, kuten sote-alalla ja opetus- ja kasvatusaloilla. Näillä aloilla on myös suurin tarve osaamisen kehittämiseksi, ja siellä aikuiskoulutustukea eniten käytetäänkin. Sairaanhoitajaksi opiskelleista 17 prosenttia on saanut aikuiskoulutustukea.

Arvoisa puhemies! Kuinka me ratkaisemme työvoimapulan siitä kärsivillä aloilla, jos tukimme väylät kouluttautua sinne? Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on hallituksen typerimpiä esityksiä, kun otamme vielä huomioon, että se ei käytännössä vahvista julkista taloutta lainkaan, päinvastoin. Aikuiskoulutustuki on ollut varsin kustannustehokasta. Sen lakkauttaminen johtaa siihen, että alanvaihdot tapahtuvat jatkossa entistä enemmän työttö-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

myyden ja kuntoutuksen kautta, mikä on monella tapaa huomattavasti kalliimpaa sekä yhteiskunnalle että yksilölle.

Hallituksen kaavailemat lainapainotteiset vaihtoehdot eivät ole mikään ratkaisu aloilla, joilla palkat ovat lähtökohtaisesti pienet. Valmistuminen raskaan velkataakan kanssa ei ymmärrettävästi houkuttele. Eli miksi te, hallitus, haluatte siirtää vastuun uudelleenkoulutautumisesta ja osaamisen päivittämisestä ensisijaisesti yksilölle itselleen? Tämähän nimenomaan lisää sitä kehitystä, että ne, jotka tarvitsisivat eniten koulutuksen päivytystä työelämässä, eivät sitä tule saamaan. Jo nyt tiedämme, että esimerkiksi jo peruskouluajoista juontuvat oppimisvaikeudet heijastuvat suoraan työelämään heikkoina, puutteellisina perustaitoina. Jos lisäksi omaa koulutusuraa leimaa negatiivinen kokemus ja hankaluus, on ymmärrettävää, ettei uudelleenkouluttautuminen tai oman osaamisen päivittäminen houkuttele välttämättä myöhemmällä iällä. Ja näitä ihmisiä meidän nimenomaan pitäisi kaikin tavoin rohkaista osaamisen päivittämisessä.

Mutta ei tässä vielä kaikki. Hallitus pahentaa tilannetta sementoimalla palkkakuopan näillä samoilla aloilla, jotka kärsivät merkittävästä työvoimapulasta ja pitovoimasta. Hallituksen tavoitteen toteutuessa palkkaeroa sote- ja vientialojen välillä ei olisi enää mahdollista kuroa.

Arvoisa puhemies! Meillä on vaihtoehtoja. Aikuiskoulutustukea on viime vuosina kehitetty, ja sitä on edelleen mahdollista kehittää. Jos tuen kohdentumista halutaan parantaa, olisi mahdollista esimerkiksi lieventää työhistoriavaatimusta matalammin koulutetuilla. Näin tuen piiriin pääsisivät huonommassakin työmarkkina-asemassa olevat. Naisten kouluttautuminen, uranvaihto ja työhyvinvointi tuntuvat olevan hallitukselle punainen vaate, niin monin tavoin ne yritetään estää. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Minja Koskela.

18.07 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Käsittelemme tänään jälleen hallituksen leikkauksia, joilla on suora vaikutus ihmisten elämään ja arkeen. Tällä kertaa leikkurissa on muun muassa aikuiskoulutustuki.

Aikuiskoulutustuki on tarkoitettu työntekijälle tai yrittäjälle, joka haluaa täydentää osaamistaan tai uudelleenkouluttautua. Yksilölle tuki mahdollistaa mielekkään ja omannäköisen työuran, jossa elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti voi valita uudelleen, oppia lisää tai kehittyä omalla alalla. Yhteiskunnalle tuki mahdollistaa työhön kiinnittyneitä ihmisiä, joiden motivaatio kasvaa ja työssäjaksaminen vahvistuvat. Kyse on myös periaatteesta, siitä, haluammeko tarjota työntekijöille joustavuutta, mahdollisuuksia ja mielekkyyttä. Tälle kaikelle minä sanon ”kyllä, kyllä ja kyllä”, mutta valitettavasti hallituksen vastaus on ”ei, ei ja ei”.

Arvoisa puhemies! Siihen nähden, miten paljon kokoomus puhuu vapaudesta, ovat aikuiskoulutustukea käsitelleet puheenvuorot olleet suorastaan hämmentäviä. Yhteiskunnalla ei kuulemma ole velvollisuutta kustantaa täydennysopintoja tai alanvaihtoa. Omat opinnot pitäisi kyetä maksamaan itse, ja uudelleenkouluttautuminen aikuiskoulutustuen turvin on kuulemma liian usein kokonaisuuden kannalta hyödytöntä. Yksi erikoisimmista argumenteista kuultiin täysistunnossa aiemmin ja sosiaalisessa mediassa, ja itse asiassa me kuulimme sen myös tänään ministeriäitiöstä kokoomuslaiselta työministeriltä, kun Arto Satonen totesi jälleen kerran, että työvoimapula ei helpotu, kun lähihoitaja opiskelee kokiksi ja kokki lähihoitajaksi. Satonen näkee tämän uudelleentyöllistymisen hyödyn negatiivisena.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

tiivisena, sillä hänen kuvauksessaan kaksi ihmistä olisi toista vuotta poissa työstä. Ministeri Satosen analyysi on mekaaninen ja näköalaton. Satonenhan sanoo siis käytännössä suoraan, että alanvaihdon ja mielekkään työelämän tavoittelun sijaan yksilön olisi syytä pysyä siinä ammatissa, johon on kouluttautunut, vaikka se ei enää tuntuisikaan omalta. Mikäli tämä on kokoomuslaisten käsitys vapaudesta, niin ahtaaksi käy elämä etenkin, jos palkka on pieni.

Arvoisa puhemies! Erityisen ahtaaksi elämä käy matalapalkkaisten, naisvaltaisten alojen työntekijöillä, mikäli hallitus toteuttaa aikeensa lakkauttaa aikuiskoulutustuki. Hallituksen esityksessä todetaan, että aikuiskoulutustuki on muodostunut merkittäväksi osaksi erityisesti julkisen sektorin jatko- ja täydennyskoulutuksen urapolkuja. Jopa 38 prosenttia tuen saajista opiskelee kasvatusalojen tai terveys- ja hyvinvointialojen koulutusta. Lisäksi sote- ja kasvatusaloilta löytyy koulutusohjelmia, joista valmistuneista merkittävä osuus on saanut opintojensa aikana aikuiskoulutustukea. Molemmat alat, sote-ala ja kasvatusala, ovat naisvaltaisia, joten ei ole ihme, että aikuiskoulutustuen saajista 76 prosenttia on naisia. Kun huomioidaan, että tämän saman esityksen yksi päämäärä on luopua myös vuorotteluvapaajärjestelmästä, jonka käyttäjistä naisia on 68 prosenttia, ei voida sulkea silmiä siltä faktalta, että hallitus on jälleen kerran toteuttamassa leikkauspolitiikkaa, jonka kärsijöiksi joutuvat pääasiassa matalapalkkaiset naiset.

Arvoisa puhemies! Lausunnonantajista lähes kaikki suhtautuivat kielteisesti aikuiskoulutustuen lakkauttamiseen. Lakkauttamisen nähtiin olevan ristiriidassa jatkuvan oppimisen edistämistä, koulutustason nostoa, tasa-arvon edistämistä ja työssä jaksamisen edistämistä koskevien hallitusohjelmakirjausten kanssa. Samoin sen katsottiin heikentävän mahdollisuuksia kouluttautua ja vaihtaa ammattia työuran aikana sosioekonomiseen asemaan ja varallisuuteen katsomatta. Niin ikään lähes kaikki kantansa ilmaisseet, lausunnon antaneet tahot suhtautuivat kielteisesti ehdotukseen vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Lausunnoissa tuotiin esiin, ettei lakkauttaminen tue hallitusohjelman kirjauksia työllisyyden lisäämisestä ja työurien pidentämisestä ja että työntekijän mahdollisuus vuorotteluvapaaseen tukee työhyvinvointia ja on tärkeää työurien pidentämisen ja työkyvyn ylläpitämisen edistämiseksi. Minusta on surullista, että hallitus sivuuttaa kaikki nämä hyvät asiat.

Arvoisa puhemies! Poliitikkojen pitäisi päätöksiä tehtäessä kyetä kysymään: kenelle ja kenen ehdoilla yhteiskuntaa rakennetaan? Usein hallitusta kuunnellessani tuntuu siltä, että nähdään Excel, mutta ei ihmistä. Se ei riitä, jos tavoitteena on inhimillisempi maailma.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ovaska.

18.12 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! ”Nuoret, porttinne alanvaihtoon suljetaan. Aikuiskoulutustuen lakkautuksella voi olla kauaskantoisia seurauksia.” Näin kirjoitti Helsingin Sanomat viime kesänä.

Käytiin tuossa hyvää debattia siitä, mitä aikuiskoulutustuki mahdollistaa ja mitä se on tarjonnut suomalaiselle työelämälle. Mielestäni opposition puheenvuorot olivat täysin asiallisia. Ne olivat niin asiallisia, että lähestulkoon kaikki hallituspuolueiden edustajat lähtivät salista pois. [Naurua]

Mutta niin kuin me tiedämme, arvoisa rouva puhemies, elinikäisestä oppimisesta on tullut yhteiskunnassamme arkipäivää. Työelämän rakenteethan muuttuvat nopeammin kuin osaamme odottaa, ja osaamisen päivittämisestä on useilla aloilla tullut vaatimus. Työuran loppupuolella osaamisen kehittäminen vain korostuu työhyvinvoinnin takaajana. Työurat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

eivät ole enää niin suoraviivaisia kuin ennen, ja monelle nuorelle eläkeviran saaminen tuntuu ennemminkin historian havinalta kuin potentiaaliselta mahdollisuudelta.

Aikuiskoulutustukeahan käytetään niin alanvaihtoon kuin lisäkoulutukseen saman alan sisällä. Myyntityön ammattilainen vaihtaa uraa koodaajaksi, luokanopettaja opiskelee erityisopettajan pätevyyden, ja lähihoitajaksi kouluttautunut hakee uusia haasteita kouluttautumalla sairaanhoitajaksi. Näistä kaikista ammattilaisista meillä on huutava pula.

Kuormittava työelämä saa myös pohtimaan alanvaihtoa. Jos nykyinen työ on fyysisesti tai henkisesti liian raskasta, voi olla parempi kouluttautua uudelleen, uusiin tehtäviin, kuin jäädä pitkälle sairauslomalle.

Jos aikuiskoulutustuki ei työministeri Satosen mukaan toimi valtiovarainministeriön haluamalla tavalla, miksi se nyt esitetään lakkautettavaksi ennen kuin meillä on uutta mallia? Eikö mallia kannattaisi kehittää siten, että se kannustaa osaamisen kartuttamiseen ja mahdollistaa myös perheellisten opiskelun jatkossa? Jos nyt käy niin, että aikuiskoulutustuki poistuu hallituksen kaavailemalla tavalla, asettaa se yhä enemmän paineita myös nuorelle oman opiskelualan valitsemiseen. Harha-askelille tai suunnanmuutoksille ei tunnu olevan enää varaa. Myös pelkästään tieto erilaisista mahdollisuuksista on motivoinut ja lisännyt uskallusta kokeilla erilaisia urapolkuja.

Arvoisa rouva puhemies! Aikuiskoulutustuki on merkittävä malli osaamistason nousun ja ihmisen henkilökohtaisen hyvinvoinnin varmistamiseksi. Toivon todella, että hallitus vielä harkitsisi, ennen kuin se romuttaa järjestelmän, joka on mahdollistanut merkityksellisiä uusia urapolkuja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

18.16 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelemme nyt hallituksen esitystä, jolla on tarkoitus lakkauttaa aikuiskoulutustuki, ammattitutkintostipendi ja vuorotteluvapaa-järjestelmä. Kyse on siis todellisesta työelämän kolmoisheikennyksestä. Esitys on osa laajempaa hallituksen työelämäheikennysten kokonaisuutta, jonka seuraukset ja vaikutukset suomalaisen työelämään tulevat olemaan merkittäviä.

Nyt käsitteilyssä olevan esityksen osalta erityisesti aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on ollut laajan kritiikin kohteena aina siitä asti, kun lakkauttamisesta jo pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa linjattiin. Tämä voimakas kritiikki jatkuu myös hallituksen esityksen saamassa lausuntopalautteessa. Yli puolet lausunnonantajista vastustaa esitystä aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta. Erittäin kielteisesti aikuiskoulutustuen lakkauttamiseen suhtautuvat muun muassa kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat. Tämä onkin ymmärrettävää, sillä esimerkiksi varhaiskasvatus- ja hoitoalalla aikuiskoulutustuella opiskelu on toiminut merkittävänä väylänä siirtyä näille työvoimapulasta kärsiville aloille.

Merkillepantavaa on myös se, että työ- ja elinkeinoministeriö suhtautuu tuen lakkauttamiseen kriittisesti omassa lausunnossaan. Lainausta työministeri Satosen vastuuministeriön lausunnosta alkaa: ”Yritysvaikutuksissa jää vähäisemmälle huomiolle, että esitys saattaa joiltain osin myös heikentää osaavan työvoiman saatavuutta tulevaisuudessa, mikäli työikäisen väestön osallistuminen osaamista kehittävään ja ylläpitävään koulutukseen laskeekin nykyistä alemmalle tasolle.” Ja ministeriön kritiikki jatkuu: ”Kokonaisuutena vaikutusarvioiden perusteella jää epävarmuus siitä, ovatko aikuiskoulutustuen lakkautuksen vaikutukset pitkällä aikavälillä aidosti julkisen talouden tasapainoa, yritysten kasvua ja työllisyyttä lisääviä.” Aika kriittinen lausunto.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Arvoisa puhemies! Monet lausunnonantajat aivan oikeutetusti nostavat esiin sen keskeisen seikan, että tämän päivän työelämä edellyttää jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Suomen työllisyyden, osaamistason ja tulevaisuuden menestyksen kannalta on aivan keskeistä, että omaa osaamista voi kehittää ja jatkuvaa oppimista tuetaan. Siihen aikuiskoulutustuki on ollut yksi konkreettinen väline.

Kunta- ja hyvinvointialueen työnantajat arvioivat tuen lakkauttamisella olevan naisvaltaisille kunta- ja hyvinvointialueille hyvin kriittisiä vaikutuksia. Vaikutuksia alojen henkilöstön riittävyyteen ja saatavuuteen ei järjestön mukaan ole arvioitu hallituksen esityksessä riittävästi. Järjestö huomauttaa myös, että viime vuosina on lisätty merkittävästi julkisen sektorin henkilöstömitoituksia ja kelpoisuusehtoja tarkentavaa lainsäädäntöä, mikä puolestaan lisää aloilla tutkintojen suorittamisen tarvetta. Erityisesti kunnat ovat tuoneet näitä huoliaan esiin laajasti viime vuosina.

Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutustukea jakavan Työllisyysrahaston viime vuonna julkaiseman tutkimuksen mukaan kolmannes tuen saajista hakee sitä sote-alan koulutukseen. Heistä yli 60 prosenttia kouluttautuu kokonaan toiselta alalta. Vuonna 2022 sote-alalle uudelleen kouluttautui aikuiskoulutustuen turvin yli 6 000 ihmistä.

On tärkeää, että työllisyyden edistäminen on hallituksen prioriteetti, mutta keinot eivät saa olla sellaisia, mitkä pikemminkin saattavat heikentää nykytilaa. Milloin hallitus tuo työllisyyden edistämiseksi sellaisia esityksiä, joissa on myös porkkanoita työntekijöille pelkkien keppien sijaan, sitä kysyy moni. Milloin hallitus panostaa kestäväan kasvuun ja investointeihin, joilla Suomi estetään luisumasta yhä pahenevaan taantumaa ja työttömyyden kasvuun? Muistettakoon, että pääministeri Marinin hallituksen aikana saavutettiin ennätystyöllisyys ilman heikennyksiä työntekijöiden asemaan.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Hallituksen tulisi kääntää katseensa myös työssäjaksamisen vahvistamiseen ja sairauspoissaolojen vähentämiseen, jotta työntekijät viihtyvät ja ylipäättään kykenevät tekemään pitkän työuran alalla, johon ovat kouluttautuneet. Tästä hyvänä esimerkkinä on julkisuudessa ollut TYÖOTE-toimintamalli, jolla on osalla hyvinvointialueista saatu lyhennettyä pitkiä sairauspoissaoloja merkittävästi. Tämänkaltaisia hyviä, jo käytössä olevia malleja olisi syytä saada leviämään kaikkialle Suomeen. Sairauspoissaolojen vähentäminen olisi yhteiskunnallisesti merkittävä asia myös taloudellisesti, sairauspoissaolot kun maksavat työnantajille miljardeja euroja vuodessa. Tässä, hyvä hallitus, on työtä tehtävänä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

18.21 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Yhä useampi palkansaaja vaihtaa työvuoron aikana ammattia tai päivittää osaamistaan pystyäkseen antamaan arvokkaan työpanoksensa työmarkkinoiden käyttöön, osa omasta tahdostaan ja osa tahtomattaan työelämän vaatimuksien muutoksessa.

Aikuiskoulutustuki on Suomen ainoa julkinen työkalu, jolla erityisesti tuetaan jo työssäkäyvän väestön koulutustason korottamista. Jos hallitus lakkauttaa sen, voidaanko sanoa arvio, että hallitus vastustaa työssäkäyvän suomalaisen lisäkouluttamista? Eikö hallitus halua, että suomalaiset voisivat kehittää itseään työuriensa aikana ja tuottaa näin lisäarvoa työmarkkinoille?

Suomi on maa, joka on kasvanut koulutuksesta. Kansan laajamittainen osaamistason nostaminen on kulkenut käsi kädessä teollistumisen ja talouden kasvun kanssa. Jos me ha-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

luamme — ja kyllähän me haluamme — että suomalaiset opiskelevat laajasti, jatkuvasti ja tavoitteellisesti, me tarvitsemme järjestelmiä tukemaan sitä. Me tarvitsemme aikuiskoulutustukea elinikäisen oppimisen mahdollistamiseen. Suomen työmarkkinoiden vahvuus on ollut laajasti koulutettu väestö ja tasaisesti jakautunut osaaminen.

Tuen lakkauttaminen vähentää koulutuksiin osallistumista, mikä puolestaan pahentaa työvoimapulaa ja johtaa osaamistason laskuun. Monesti esimerkiksi sote-alan tai sivistys-alan sisällä opiskellaan osaamisen lisäämiseksi ja pätevyyksien saavuttamiseksi.

Nykymuotoisessa aikuiskoulutustuessa on tiettyjä ongelmia, ja järjestelmää olisi hyvä kehittää. Uuden mallin kehittämisessä opposition ja hallituksen olisi varmasti mahdollista löytää yhteisymmärrystä. Järjestelmän romuttaminen ennen uuden luomista on harkitsematonta. Mitä jos uutta järjestelmää ei saada sovittua? Jäämme ilman julkista tukea elinikäiselle oppimiselle. Uralla etenemisen mahdollisuudet heikentyvät, kuten myös työvoiman tarjonta.

Arvoisa puhemies! Lausuntopalautteissa kannatettiin laajalti lakkauttamisen sijasta aikuiskoulutustuen kehittämistä. Lausunnoissa esitetyt yleisimmät kehittämis ehdotukset olivat aikuiskoulutustuen kohdentaminen matalasti koulutettuihin, tukea eniten tarvitseville ja työvoima-aloille. Lisäksi kehittämisen kohteena nähtiin työn ohessa tehtävän opiskelun edistäminen.

Mitä hallitus vastaa niille työhönsä sitoutuneille palkansaajille — joiden on kartutettava osaamistaan pystyäkseen antamaan arvokkaan työpanoksensa työmarkkinoiden käyttöön — siihen, miksi yksi toimiva työkalu otetaan heiltä nyt pois? Hallituksen tulisi vetää esitys aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta takaisin ja palauttaa se käsittelyyn sitten, kun on tarjota vaihtoehtoinen järjestelmä työikäisen oppimisen mallista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Gebhard.

18.25 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutustuen saajista jopa 76 prosenttia on naisia, ja aikuiskoulutustuen lakkauttaminen antaa signaalin, että juuri pienipalkkaisten naisten urakehitys ei ole riittävän tärkeä asia. Hallitus samanaikaisesti heikentää pienipalkkaisten naisten tilannetta esimerkiksi aikeilla lukita naisvaltaiset alat ikuiseen palkkakuoppaan, ja aikuiskoulutustuen lakkauttamisella se kajoaa myös samoilla aloilla työskentelevien naisten etenemismahdollisuuksiin uralla.

On silmiinpistävää, että ministeri Satonen jätti täällä systemaattisesti tänään vastaamatta niihin kysymyksiin, jotka koskivat nimenomaan tämän päätöksen sukupuolivaikutuksia. Miksi työvoimapulasta kärsivällä sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät naiset eivät saisi jatkokouluttautua ja edetä esimerkiksi erityistä osaamista vaativiin tehtäviin alan sisällä? Kaikki ovat varmasti sitä mieltä, että tällaisen osaamisen kehittämiseen täytyy panostaa, ja siksi on täysin ristiriitaista, että olette päättäneet lakkauttaa aikuiskoulutustuen.

Hallitus vetoaa tähän korvaavaan malliin, mutta tosiasiaa lakkautuspäätös on kuitenkin tehty ilman mitään konkreettista suunnitelmaa siitä, millainen tämä korvaava malli olisi tai mahdollistaako se niiden kouluttautumisen, jotka sitä kaikkein eniten tarvitsevat. Vaikkapa lainapainotteinen malli ei yksinkertaisesti ole realistinen pienipalkkaisille ihmisille.

Toisaalta tänäänkin on kuultu, että hallituksen mielestä on ongelma, että ihmiset opiskelevat esimerkiksi hoitoalalta pois, mutta kuinka järkevä ja kuinka kestävä ratkaisu on pyr-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

kiä lukitsemaan ihmiset työskentelemään ammatissa, josta heillä on motivaatiota ennen kaikkea siirtyä muihin tehtäviin?

Hoitoalan pitovoima on aivan eri kysymys, joka tulisi ratkaista eri tavalla kuin katkaisemalla urakehitysmahdollisuudet. Ihmisillä on hyvin erilaisia syitä vaihtaa alaa, ja hallituksen suhtautuminen alanvaihdosta haaveileviin kertoo karulla tavalla, mitä täällä ajatellaan työntekijöistä. Ihmiset taidetaan ministeriaitiosta käsin nähdä ensisijaisesti työvoimana ja vasta toissijaisesti yksilöinä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni aikuiskoulutustuen lakkauttaminen menee top 5 -listalle hallituksen järjestöimmistä päätöksistä. Samaa mieltä ovat olleet myös asiasta lausuneet tahot hyvin yksituumaisesti. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen nähtiin esimerkiksi risti-riitaiseksi jatkuvan oppimisen edistämisen, koulutustason noston, tasa-arvon edistämisen ja työssäjaksamisen kanssa. Tuen lakkauttamisen katsottiin myös heikentävän ihmisten mahdollisuuksia jatkokouluttautua sekä vaihtaa ammattia työuran aikana sosioekonomiseen asemaan ja varallisuuteen katsomatta.

Täälläkin hallituspuolueista kuuluu viestiä, että hallitus haluaa panostaa ihmisten työssäjaksamiseen, mutta pidän tätä puhetta aika uskomattomana siihen nähden, että hallitus haluaa patistaa ihmiset sairaana töihin ja heikentää mahdollisuuksia edetä uralla. Jopa työ- ja elinkeinoministeriö on kiinnittänyt huomiota siihen, että esitys voi itse asiassa heikentää osaavan työvoiman saatavuutta tulevaisuudessa, mikäli työikäisen väestön osallistuminen osaamista kehittäväan ja ylläpitävään koulutukseen laskeekin nykyistä alemmalle tasolle.

Pidän itse hyvin ongelmallisena ja kyseenalaisena sitä argumenttia, että aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vahvistaisi julkista taloutta ja työllisyyttä. Miten ihmisten riittävä osaaminen jatkossa varmistetaan — siihen täällä ei ole kyetty antamaan vastauksia.

Sekä aikuiskoulutustuen että vuorotteluvapaan säilyttämisen puolesta puhuvat sellaiset meille hyvin kriittisen tärkeät seikat kuin ihmisten jaksaminen töissä sekä työurien pituus. Me olemme pulassa, jos ihmiset puhuvat uupuvat eivätkä ole työkykyisiä. Hallituksen työelämää koskevat toimet taas luovat meille kuitenkin entistä uuvuttavampaa ja näköalattomampaa työelämää. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella heikennetään yksilöiden mahdollisuuksia kehittyä, vapautta edetä uralla. Siksi se on erittäin lyhytnäköinen päätös.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

18.30 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pari sitaattia tähän alkuun. Ensimmäinen: ”Suomi näkee osaavan koulutetun työvoiman saatavuuden parantamisen keskeisenä tekijänä Euroopan kilpailukyvyille.” Toinen: ”Suomi pitää Euroopan kilpailukyvyn ja menestyksen kannalta ratkaisevana, että jatkamme määrätietoisia ponnisteluja koulutustason nostamiseksi ja jatkuvan oppimisen vahvistamiseksi EU:n tasolla.” Jokainen meistä edustajista, meistä harvoista, keitä täällä enää on, varmasti tietää, mistä nämä sitaatit ovat. Ne ovat valtioneuvoston muistiosta, jossa määritellään Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oli 20—64-vuotiaista yli puoli miljoonaa henkilöä. Valtioneuvosto onkin oikealla asialla EU-vaikuttamisessa halutessaan nostaa kansalaisten koulutustasoa ja edesauttaa jatkuvaa oppimista. Kysymys kuuluu: miksi hallitus ei toimi samalla tavoin kotimaan politiikassaan?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Suomessa on erittäin matala koulutusaste, ja kaikki toimenpiteet, jotka heikentävät uuden osaamisen hankintaa, heikentävät kilpailukykyämme. Valtioneuvoston määrittelemistä avaintavoitteista EU-vaikuttamiseen löytyvät myös digitalisaatio, tekoäly, vihreä siirtymä ja monia muita kilpailukykyyn liittyviä tekijöitä. Miten hallitus aikoo vastata näihin, kun se omilla toimillaan vaikeuttaa ihmisten kouluttautumista ja sitä kautta osaamistason nostamista? Miten hallitus vastaa työvoimapulaan, jos jokainen meistä on naulattu nykyiseen työhömmme lopuksi ikäämme?

Arvoisa puhemies! Jatketaan sitaateilla: ”Jos meillä on sellainen tilanne, mikä on hyvin tyypillistä, että meillä on lähihoitaja, joka lähtee opiskelemaan kokiksi, ja sitten meillä on kokki, joka lähtee opiskelemaan lähihoitajaksi, niin molemmat ovat toista vuotta poissa työelämästä, kun he opiskelevat tähän uuteen ammattiin. Meillä on pulaa sekä lähihoitajista että kokeista, ja sen jälkeen kun molemmat ovat opintonsa suorittaneet, niin meillä on täsmälleen yhtä monta lähihoitajaa ja kokkia kuin meillä oli ennen kuin tämä prosessi lähti liikkeelle.” Tämänkin sitaatin varmaan me kaikki muistamme.

Ministeri Satonen on johdonmukaisesti ja pääosin asiassa pysyen, mistä erityiskiitos ministerille, puolustanut nyt käsittelyssä olevaa esitystä aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta. Tässä viime torstain kyselytunnilla esitetyssä vertauksessa ministerin logiikka kuitenkin ontuu. Tällä logiikalla jokainen meistä, halusimmepa tai emme, olisi sidottu siihen työhön ja tehtävään, mihin olemme kerran päätyneet, päätyneet usein hyvinkin nuorina ja usein myös tietämättöminä siitä, mitä lopulta elämässämme ja lopun elämäämme haluamme tehdä, tai olemmeko ylipäätään fyysisesti tai henkisesti kyvykkäitä suoriutumaan siitä tehtävästä koko työuramme ajan, tai päätyneet työhön, jossa emme pysty antamaan parasamme emmekä ole parhaimmillamme. Meiltä vaaditaan jatkuvaa tehokkuuden ja tuottavuuden kasvua. Pystymmekö vastaamaan siihen, jos työssään viihtymätön kokki haluaa olla lähihoitaja tai työssään viihtymätön lähihoitaja haluaa olla kokki? Ministeri Satosen logiikka johtaa siihen, ettei meillä ole sen enempää kokkia kuin lähihoitajaakaan. Silloin yhden vuoden sijaan saattaa työelämästä kadota ihmisiä lopullisesti, ja riski kasvaa, että he ilmestyvät sinne, minne kukaan ei varmasti heidän toivo ilmestyvän: mielenterveyspalveluiden tarvitsijoiksi tai toimeentulotuen hakijoiksi.

Arvoisa puhemies! Tähän kohtaan sitaatti eräältä koulutusalan ammattilaiselta: ”Aikuiskoulutustukea hyödyntävät usein opetus- ja kasvatusalalla ja sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät matalapalkkaiset henkilöt. Avoimilla yliopisto-opinnoilla nostetaan koulutustasoa, ja usein opiskelun tavoitteena on tutkinto-opiskelupaikka yliopistossa. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa: koulutustason nostamisen, jatkuvan oppimisen ja työelämässä tarvittavan osaamisen kehittämisen. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella viedään työssäkäyviltä mahdollisuus nostaa osaamistasoa.”

Aikuiskoulutustuki on mahdollistanut itsensä kehittämisen nykyisessä työssä tai siirtymisen tehtäviin, jotka sopivat ko. henkilölle paremmin tai joissa on pulaa työntekijöistä. Erityisen tärkeää kouluttautuminen on työssäjaksamisen kannalta. On varmasti kaikkien kannalta parempi, että meillä on työssään viihtyvät kokki ja lähihoitaja ennemmin kuin kokki, joka palaa pohjaan, ja lähihoitaja, joka ei jaksa mennä lähellekään työpaikkaansa.

Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen iskee koko maahan, mutta erityisesti se iskee itäiseen Suomeen, missä vanhoja työpaikkoja katoaa ja tarvitaan kouluttautumista uusiin. Tämäkään hallitus ei pysty pakottamaan kaikkia muuttamaan kalliiden elinkustannusten niin sanottuihin kasvukeskuksiin. Tällöin on parempi ja inhimillisempi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

vaihtoehto tarjota mahdollisuus uudelleen kouluttautumiseen jokaisen omalla kotiseudulla. Itäisessä Suomessa tämä on myös turvallisuuskysymys.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen saattaa säästää rahaa yhdestä kohtaa, mutta yhteiskunnalle on suurella todennäköisyydellä tulossa lisäkuluja siitä, että työntekijät eivät enää ole niin tuottavia, jos ovat pakotettuja jäämään vanhalle ammattialalle ilman motivaatiota ja jaksamista. Ihmisillä on muutakin elämää kuin vain työ. Onko hallituksen linja, että pysyköön jokainen siinä tehtävässä ja asemassa, mihin kerran on elämässään päätenyt? Onneksi tämä kansanedustajan tehtävä on määräaikainen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

18.35 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä vaiheessa illan hämytyessä, kun käymme tärkeitä keskusteluja, salissa on yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi hallituspuolueitten kansanedustajaa. Kiitos, että olette vielä läsnä kuuntelemassa näitä tärkeitä viestejä, mitä tähän tärkeään asiaan tulette saamaan evästyksiä.

Nyt lähetekeskustelussa on aikuiskoulutustuen lakkaaminen, josta pidin siis aiemmin puheenvuoron, ja tämän lisäksi nyt on vuorotteluvapaata koskeva lakkautusesitys myös keskustelussa.

Hallituksen esitys on jälleen linjassa sen suhteen, että palkansaajia tukevia lainkohtia useasta kohtaa pyritään vähintään heikentämään tai jopa lakkauttamaan. Vuorotteluvapaan lakkautusta koskevissa lausunnoissa tuli esiin hyvin merkittävästi se, onko tässä taas järkeä vai ei. Lähes kaikki kantansa ilmaisseet, lausunnon antaneet tahot suhtautuivat kielteisesti ehdotukseen vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Osassa lausunnoista tuotiin esiin, ettei vuorotteluvapaan lakkauttaminen tue hallitusohjelman kirjauksia työllisyyden lisäämisestä ja työurien pidentämisestä — aika erikoista. Lausunnoissa korostettiin, että työntekijän mahdollisuus vuorotteluvapaaseen tukee työhyvinvointia sekä työssäjaksamista ja on siten tärkeä tekijä työurien pidentämisen ja työkyvyn ylläpitämisen edistämiseksi.

Nykyisestä työhistoria vaatimuksesta johtuen vuorotteluvapaajärjestelmä edistää erityisesti työuran loppupuolella olevien työssäjaksamista. Muun muassa SOSTE, Suomen sosiaali ja terveys ry, sekä SAK korostivat lausunnoissaan vuorotteluvapaan sijaisena toimivien työttömien työnhakijoiden työllisyyttä edistävää vaikutusta. Kuuloliiton mukaan vuorotteluvapaajärjestelmä tarjoaa monelle vammaiselle ja osatyökykyiselle työntekijälle mahdollisuuden päästä työelämään.

Arvoisa puhemies! Jälleen kerran esitän toiveen hallitukselle siitä, että harkitsisitte nyt vielä kuitenkin sitä, että tämä esitys vuorotteluvapaan lakkauttamisesta peruttaisiin. Kuten lausunnoista tulee ilmi, se tukee työllisyyttä, kun työtön saa työtä tuuratessaan vapaalle jäävää, työntekijöiden hyvinvointi lisääntyy ja työurien pitenemistä tuetaan vuorotteluvapaajärjestelmällä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.38 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Aikuiskoulutustuki on ollut voimassa yli 20 vuotta, ja tänään keskustelemme sen jatkosta, onko sillä elämää enää tämän jälkeen, kun tämä käsittely on loppu täällä talossa. Täytyy muistaa, että aikuiskoulutustukea saadaksesen on täytynyt olla jo työelämässä kahdeksan vuotta, ja jos lähtee opiskelemaan, niin pitää lähteä päätoimisesti tai osa-aikaisesti opintovapaalle ja sitä kautta aika isoon panostuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

seen oman uransa eteen. Sitten myöskin se panostus siihen, että ollaan isoa uranvaihtoa tekemässä, liittyy tähän taloudelliseen puoleen. Aikuiskoulutustuki on noin 1 400 euroa kuukaudessa 2 500 euron kuukausipalkan sijaan, eli siinä tulee aika iso panostus myös henkilökohtaisesti.

Tätä aikuiskoulutustukea käyttää yli 30 000 henkilöä, ja lukumäärät ovat kasvaneet, koska osa-aikainen opiskelu on lisääntynyt. Tämä on myöskin kollektiivisesti rahoitettu järjestelmä. Tämä 175 miljoonaa euroa kerätään vakuutusmaksuilla palkansaajilta ja työnantajilta; kummaltakin noin 0,1 prosenttiyksikköä työttömyysvakuutuksessa on tämän hinta. Tämän avulla on koulutettu ja kouluttaudutaan työn ohessa tai kokonaan uusiin tutkintoihin ja sitä kautta uusiin työmahdollisuuksiin ja samalla syvennetään osaamista nykyisissä tehtävissä. Suurimmat käyttäjäryhmät, niin kuin täällä on tullut esille, ovat sote-sektorin työntekijät, noin kolmasosa. Tätä EK on pitänyt ongelmana, koska he näkevät, että se on julkisen puolen kouluttautumista ja sitä rahoitetaan kaikkien vakuutusmaksuilla.

Liikkuvuus ja työllistymisalojen välillä vaihtaminen on täysin normaalia nyky-yhteiskunnassa. Ei ole olemassa yhtä ainoaa tutkintoa työpaikkaan, jolla pärjäisi koko elämän. Pitää kouluttautua työuralla koko työuran ajan, se olisi optimi. Me tarvitsemme enemmän koulutusta ja osaamisen päivittämistä työuran aikana, emme vähemmän. Minusta meidän pitäisi olla aika paljon huolissamme siitä, että koulutus myös keskittyy aika paljon, ja nyt vähemmän koulutusta saaneet ihmiset saavat myös vähiten työnantajan koulutusta työpaikoilla. Tämä on myös heille tällainen koulutusväylä, jota kautta he pystyvät päivittämään osaamistaan.

Sitten hallitus on miettimässä tätä uutta malliaan vasta nyt ja lakkauttamassa toimivan järjestelmän ennen uuden mallin löytymistä. Me emme pysty vertailemaan sitä, onko tämä uusi malli jollain tavalla vertailukelpoinen tähän nykytilanteeseen, ja sitten tässä tulee näitä siirtymävaiheen ongelmia. Uuden olisi pitänyt olla valmis jo ennen kuin vanha lopetetaan. Järjestys on tältä osin väärä.

Aikuiskoulutustukea voidaan kohdentaa nykyistä paremmin. Se pitäisi kohdentaa ehkä paremmin niin, että matalan koulutustason omaavat henkilöt saisivat sitä helpommin, ja sitten sitä voitaisiin kohdentaa myös sillä tavalla, että työvoimapula-alalle opiskelevat saisivat sitä helpommin. Sitten näillä tuen ehdoilla voidaan näitä kriteeristöjä tehdä.

Kun meillä on toimiva järjestelmä, meillä on rahoitus kunnossa ja kohdentumisesta on ollut täällä se isoin keskustelu, niin toivoisin, että me pysyisimme tässä aihekokonaisuudessa. Esitänkin, että nykyinen järjestelmä jatkaisi toimintaansa niin kauan kuin tämä kohdentuminen on ratkaistu, hyödynnettäisiin tämän nykyisen järjestelmän pohjarahaus ja sitten kohdennettaisiin se paremmin, ja näin päästäisiin tästä asiasta eteenpäin. Me tarvitsemme lisää osaamista. Minusta tämä esitys, joka on nyt tässä pöydällä lakkauttamisen osalta, on yksi hallituksen hölmöimpiä esityksiä tämän vaalikauden aikana. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Hyrkkö.

18.44 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Koulutuksella ja sivistyksellä on maailmaa muuttava voima. Se voi kuulostaa vähän mahtipontiselta, mutta aikana, jolloin keskustelu koulutuksesta typistyy osaamisen välinearvoon ja koulutusjärjestelmän kykyyn tuottaa tehokkaita työmuurahaisia yhteiskunnan rattaisiin, tuntuu tarpeelliselta muistuttaa, että kyse on muustakin. Suomen tarina on tarina koulutuksesta, tasa-arvosta ja mahdolli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

suuksista. Juuri koulutus, laadukas, monipuolinen, tasa-arvoinen koulutus on rakentanut vankan perustan Suomen ja suomalaisten onnistumisille ja onnellisuudelle.

Vahvuutemme on ollut ketteryys, ymmärrys siitä, että emme ymmärrä kaikkea, ja että kun maailma ympärillä muuttuu, myös meidän on muututtava, että uuden oppiminen ei mene pois muodista ja että ihmisten jano kehittää itseään ja mennä elämässä eteenpäin rakentaa ja vie koko Suomea eteenpäin.

Aikuiskoulutustuki on toki vain yksi pala koulutuksen suuressa palapelissä, mutta se ei ole merkityksetön. Tapa, jolla hallitus on valinnut romuttaa tämän monelle tärkeän avaimen uusille poluille ennen minkäänlaista tietoa tulevasta, ei ole mielestäni viisas, ei etenkään, kun tiedämme, että esimerkiksi tekoälyn murros ja fossiiliriippuvuudesta irtautuminen muuttavat jo lähivuosina työtä, työelämää, osaamistarpeita aivan perustavanlaatuisella tavalla.

Arvoisa puhemies! On sekä yhteiskunnan että yksittäisten ihmisten etu, että ihmisillä on mahdollisuus päivittää omaa osaamistaan, ja kyllä, myös vaihtaa alaa, jos oma tilanne sitä edellyttää. Hallitus on itsekin myöntänyt, että jokin tuki tarvitaan esimerkiksi koulutussektorin ja sote-alan sisällä tapahtuvaan kouluttautumiseen. Sitä en kerta kaikkiaan käsityä, miksi hallitus ei ryhtynyt kehittämään olemassa olevaa, toimivaa järjestelmää sen sijaan, että se heitetään roskikseen. Nyt sitten ihmetellään, mistä saadaan korvaava malli ja kuka-han sen suostuisi maksamaan. Vaihtoehtoja olisi ollut. Vihreissä olemme esittäneet aikuiskoulutustuen uudistamista siten, että se mahdollistaisi nykyistä paremmin tutkinnon osien ja täydennyskoulutusten suorittamisen työn ohella ja että se kohdentuisi nykyistä vahvemmin heille, joiden työhistoria tai koulutustausta on rikkonainen tai työmarkkina-asema muutoin hauras.

Arvoisa puhemies! Hallituksen suhtautuminen aikuiskoulutustukeen noudattaa kuitenkin, ikävä kyllä, tuttua linjaa. Rakentamisen sijaan rikotaan ryminällä. Mietin myös, mitä tämä kertoo hallituksen ihmiskuvasta, ihmisen elämä kun on hyvin harvoin suoraviivainen. Ajatus siitä, että ihmisen olisi parempi jäädä epämieluisalle alalle, vaikka motivaatio, jaksaminen tai elämäntilanne eivät sitä enää mahdollistaisi, sivuuttaa täysin sen tosiasian, että työssä uupuminen ja muu työpahoinvointi aiheuttaa jo nyt miljardin luokan kustannuksia työnantajille ja yhteiskunnalle inhimillisestä kärsimyksestä puhumattakaan. Työhyvinvointia ei kannata tai voikaan mitata vain sairauspäivissä. Silloin ollaan jo vähän myöhässä. Esimerkiksi työn mielekkyys ja työn imu vaikuttavat olennaisesti siihen, miten ihminen jaksaa työssään.

Arvoisa puhemies! Tästä korvaavasta mallista, jota hallitus aikuiskoulutustuelle kaavaillee, emme tiedä vielä paljoa, mutta jonkinlaista lainapohjaista järjestelmää on ministeri täällä väläytellyt. On hyvä ymmärtää, että tällainen malli kohtelisi eri tulotasoilla olevia ihmisiä todella eriarvoisesti. Se ei missään nimessä kohdentaisi tukea nykyistä paremmin pienituloisille tai heikossa työmarkkina-asemassa oleville — päinvastoin. Ikävä kyllä, tämäkin on kuitenkin aivan linjassa Orpon hallituksen tähänastisten päätösten kanssa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Razmyar, poissa. — Edustaja Lahdenperä.

18.48 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys liittyy työllisyysasteen nostamiseen ja valtiontalouden tasapainottamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan aikuiskoulutustuen hyödyt eivät riitä kattamaan siitä ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

heutuvia kustannuksia. Myöskään koulutusalojen mukaiset siirtymät eivät välttämättä johda siirtymiin työmarkkinoilla. Eli nykyisellään aikuiskoulutustuki on tehoton eikä vastaa sille asetettuja tavoitteita. Siitä saadut hyödyt ovat pienet verrattuna kustannuksiin.

Etlan julkaiseman tutkimuksen mukaan aikuiskoulutustuen mahdolliset hyödyt riippuvat merkittävästi koulutustaustasta, ja eniten hyötyä on peruskoulutaustaisten kohdalla. Sen sijaan jo valmiiksi korkeakoulututkinnon suorittaneilla saatavat hyödyt eivät riitä kattamaan kustannuksia. Esimerkiksi vuonna 22 tukea saaneista 49 prosenttia oli jo valmiiksi ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon omaavia. Samassa Työllisyysrahaston selvityksessä todetaan, että toisen asteen tutkinto oli jo 42 prosentilla. Peruskoulutaustaisia oli vain yksi prosentti. Näin havaitaan, että nykyisellään tuki painottuu siis henkilöihin, joilla on jo joko korkea-asteen tai toisen asteen tutkinto, kun taas perusasteen suorittaneiden osuus tuen saajista on vähäinen. Tämän vuoksi aikuiskoulutustuen ansio- ja työllisyysvaikutukset eivät vastaa tavoitetta. Jotta tuki olisi tehokas ja kohdentuisi tarkoituksenmukaisesti, tulisi sen painottua peruskoulutaustaisiin ja sitä tulisi suunnata aloille, joiden työllistämismahdollisuudet ovat parhaimmat. Nyt pyritäänkin löytämään keinoja, joilla jatkossa työn tekeminen ja pätevytyminen voidaan paremmin sovittaa yhteen niin, että henkilön ei tarvitse olla kokopäivätoimisesti poissa töistä, ja jos henkilö omasta halustaan haluaa vaihtaa alaa, niin silloin myös taloudellinen vastuu täytyy olla henkilöllä itsellään esimerkiksi täällä paljonkin puhutun lainapainotteisen mallin kautta.

Kuten aiemmin jo mainitsin, Työllisyysrahaston kyselyn mukaan yli puolet vastaajista koki kuormituksen nykytyössä päämotivaatiotekijänä aikuiskoulutukseen hakeutumiseen ja tuen haun syyksi, mutta nämä työhyvinvointiasiat ovat sellaisia, että niihin tarvitsisi löytää joitain muita keinoja. Työmotivaatioon, jaksamiseen vaikuttaa ihmisessä aika moni seikka myös sen työn ulkopuolisissa asioissa.

Samassa kyselyssä noin 48 prosenttia vastasi tarvitsevänsä korkeamman tutkinnon voidakseen edetä työurallaan. Juuri tähän koulutustason nostamiseen aikuisten tutkintokoulutuksessa sekä työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen hallitusohjelmalla ja näillä muutoksilla pyritään. Ja juuri tätä varten STM on asettanut työryhmän valmistelemaan ehdotuksia keinoista, joilla tuetaan työuran aikaista jatkuvaa oppimista, parannetaan työllisyyttä ja tasapainotetaan valtiontaloutta.

Kuten edustaja Lyly tässä aikaisemmin mainitsi, aikuiskoulutustuki on tosiaan ollut 20 vuotta voimassa. Ehkä sitä onkin nyt aika uudistaa. Muistetaan myös, että meillä on ilmainen koulutuspolku ensimmäistä tutkintoa opiskeleville. Meillä on monimuotokoulutusta, meillä on joustavia työtapoja ja joustavia koulutustapoja, ja näitä päivitetään jatkuvasti, joten kyllä tässä varmaan näitten uudistusten myötä tullaan kuitenkin hyvään lopputulokseen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kemppi.

18.52 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Jatkuvan oppimisen alas ajaminen ei ole keskustalle vaihtoehto. Ministeri Satonen on puhunut aikuiskoulutustuesta täällä salissa kuin 10 000 työntekijän reservinä, joka purkamalla talous saadaan kuntoon. Hallitus unohtaa kuitenkin, että juuri koulutus on se supervoima, joka nostaa tuottavuutta työssä ja parantaa sitä kautta Suomen taloutta.

Kokoomus on tehnyt selvän linjamuutoksen. Ennen me yhdessä puolustimme jatkuvaa oppimista ja aikuiskoulutustukea, ja nyt te olette sitä romuttamassa, vaikka lausuntopalau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

te on tyrmäävää. Nyt keskusta saa yksin rakentaa Suomen kasvun kaavaa, ja kokoomuksen suuntaviivoilla ajetaan jatkuvaa oppimista alas.

Velkapuhe aikuiskoulutuksen lakkauttamisesta on muutenkin sumuttamista. Tuen lakkauttaminen ei nimittäin vähennä valtion velkaantumista, koska sitä ei rahoiteta valtion budjetista vaan työntekijöiden ja työnantajien maksuilla yhdessä sopien. Uskon, että aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on hallituksen suurimpia virheitä. Ennen kaikkea se tarkoittaa talouden ja hoitajapulan takapakkia. Hallitus siis hinaa tämän ajan suurimpia ongelmia vielä syvemmälle suohon. Noin 30 000 ihmistä on käyttänyt tätä tukea vuosittain, ja heistä kolmannes on sote-alalle koulutautuvia ammattilaisia. Näitä osaajia ei olisi ilman taloudellista mahdollisuutta opiskella myös aikuisiällä, ja näistä osaajista on meillä huutava pula.

Olemme kokoomuksen kanssa puolustaneet jatkuvaa oppimista yhdessä, mutta nyt ääni kellossa on muuttunut. Kasvun kaava on hautautumassa repivien säästötalkoiden ja tunnin juna -hankkeiden alle. Kysymys kuuluu: onko hallituksella oikeasti tarkoitus tuhota tämä Suomen taloutta parantava tukimuoto?

Arvoisa rouva puhemies! Työministeri Arto Satonen kuvasi viime viikolla kyselytunnilla, että yhteiskunnan kannalta ei ole mitään merkitystä, jos kokki opiskelee lähihoitajaksi ja lähihoitaja kokiksi, sillä aloilla lopulta työskentelee sama määrä kyseisten ammattien osaajia. Ministeri unohtaa kuitenkin, että ihmisen, työntekijän, itsensä mielestä väärällä urapolulla oleva ihminen ei ole yleensä motivoitunut työhönsä. Pahimmillaan hän voi jäädä pitkälle sairauslomalle tai hän ei enää pysty tekemään sitä työtä, minkä hän on alun perin valinnut. Sote-alalla myös tiukka kelpoisuuksien sääntely aiheuttaa tilanteita, että mikäli haluaa antaa osaamistaan sinne, missä on eniten tarvetta, niin tarvitaan aikuiskoulutustukea. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi lähihoitajalla tai sairaanhoitajalla, joka koulutautuu kättilöksi ja haluaa tätä kautta tehdä uraansa muutosta ja antaa yhteiskunnalle takaisin.

On totta, että aikuiskoulutustuki ei ole tasa-arvoinen esimerkiksi sen kannalta, mitä tulee sukupuolten tasa-arvoon. Miesvaltaiset alat ovat käyttäneet tukea vähemmän, mutta ei-hän sitä tuen poistamisella korjata vaan sukupuolittuneiden alojen tilanteeseen puuttumalla. Millä tavalla me voisimme tukea tasa-arvoa työmarkkinoilla? Älkää syökö julkisten naisvaltaisten alojen urapolkuja hengiltä. Tämän tuen lakkauttaminen osuu erityisesti sote-alaan ja kasvatusalaan. Olemassa olevaa ei ole varaa romuttaa ennen kuin on parempaa tarjolla.

Arvon hallitus, pyydän teitä: harkitkaa päätöstänne uudelleen. Erityisesti toivon, että kokoomus palaa yhdessä puolustamaan jatkuvaa oppimista, jossa aikuiskoulutustuki on merkittävä työkalu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

18.57 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on lyhytnäköisesti ja pikavauhdilla poistamassa aikuiskoulutustuen. Tuki lakkaisi jo ensi syksynä, elokuussa.

Varmasti me jokainen tiedämme, kuinka valtava pula on esimerkiksi hoitajista. Minun kotiseudullani työvoima ei riitä sote-aloille nyt eikä varsinkaan tulevaisuudessa, vaikka koko pienenevä ikäluokka koulutettaisiin näihin tehtäviin — siis koko ikäluokka. Aikuiskoulutustuen käyttäjistä noin joka kolmas on saanut tukea nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon koulutukseen. Siksi on hyvin vaikea ymmärtää tätä hallituksen lakkautuspäätöstä, joka entisestään pahentaa sote-alojen kriisiytyvää työvoimapulaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Arvoisa rouva puhemies! Opettajia Suomessa on onneksi vielä kohtalaisesti riittänyt, mutta erityisopettajista meillä on valtava pula. Tunnen useita opettajakollegoita, jotka ovat luokanopettaja- tai aineenopettajataustalla opiskelleet erityisopettajiksi. Miksi hallitus haluaa viedä lapsilta ja nuorilta mahdollisuuden saada pätevää erityisopetusta?

Myös keskusta haluaa uudistaa aikuiskoulutustukea, mutta tukea ei pidä lakkauttaa, vaan sitä tulee rajata ja kohdentaa paremmin. Tuen saamisen ehdot pitää määrittää uudelleen, esimerkiksi yläikärajalla ja tukitasoilla. Keskustan tavoitteena on uudistaa, mutta ei lakkauttaa — uudistaa, mutta ei lakkauttaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strand, poissa. — Edustaja Rantanen.

18.59 Piritta Rantanen sd: Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutustukea ei saa lakkauttaa. Tämä on selkeä viesti sekä kansalaisilta että hallituksen lopettamisesitykseen vastanneilta lausunnonantajilta. Kolme neljästä kansalaisesta on sitä mieltä, että aikuiskoulutustukea ei saa lakkauttaa. Jopa hallituspuolueiden omat kannattajat eivät halua tukimuodon lakkauttamista, varsinkaan kokoomuksen kannattajat. Saakin heti alkuun kysyä: miksi hallitus ajaa järeäpäisesti tätä tukimuodon poistamista, kun ei sille ole tukea?

Lausuntopalaute hallituksen esityksestä kertoo karua kieltä. Lausuntojen antajia oli kaikkiaan 78, joista ainoastaan kolmessa aikuiskoulutustuen poistoa kannatettiin varauksin. Vain Suomen Yrittäjät kannatti sitä varauksettomasti. Onko tässä siis yrittäjillä veto-oikeus, sitä kun ei muilla osapuolilla hallituksen mukaan kuulu olevan muissakaan asioissa?

Jyväskylän avoimen yliopiston lausunnossa todettiin hyvin, että hallitus ei ole kertonut leikkaavansa koulutuksesta. Päinvastoin lupauksia on tehty toiseen suuntaan. Tämähän on kuitenkin suora leikkaus aikuisten mahdollisuuteen opiskella työnsä ohessa. Hallitus tekee siis suoraan melkein 200 miljoonan leikkauksen koulutukseen ja jatkuvan oppimisen ylläpitämiseen.

Merkillisen lakkauttamisesta tekee myös se, että tätä tukea ei makseta valtion varoista, vaan sen rahoittavat työntekijät ja työnantajat itse työttömyysvakuutusmaksuilla. Ainoastaan yrittäjien aikuiskoulutustuki maksetaan suoraan valtion kukkarosta. On hölmöä lopettaa toimiva järjestelmä ja rahoitusmalli. Miksi nykyisen mallin kehittäminen paremmaksi ei hallitukselle käy? Olisi ymmärrettävää, jos hallitus olisi jo valmistellut jonkin korvaavan mallin tämän tuen tilalle. Nyt siitä vain puhutaan ilman, että kukaan tietää, mitä on tulossa, kuka sen maksaa ja mikä mahdollisen uuden mallin toimivuus tulee oikein olemaan.

Arvoisa puhemies! Nykyistä aikuiskoulutustukimallia tulisikin kehittää entistä paremmaksi vastaamaan nimenomaan työvoimapula-alojen huutavaan työntekijätarpeeseen. Perus- ja toisen asteen koulutusta saaneita tulisi kehittää eteenpäin tukimuodon piirissä. Aikuiskoulutustuki on mahdollistanut ison työntekijämäärän jatko- ja uudelleenkouluttautumisen jo yli 20 vuoden ajan. Sen avulla moni on saanut paremmat mahdollisuudet edetä nykyisessä työssä tai kouluttautua kokonaan uudelle alalle. Olen itsekin opiskellut tämän tuen turvin sairaanhoitajaksi. Surullista mutta totta on se, että tässä salissa tästä asiasta keskusteltaessa on jäänyt tunne, että etenkin hoitoalalle kouluttamista ei nyt haluta.

Ministeri Satonen on sanonut, että juuri sen vuoksi tuki ei enää ole ajassa eikä ajankohdainen, että ihmiset kouluttautuvat sen avulla pois sote-alalta. Suurin kysymyshän on, mistä ihmeestä niitä ammattilaisia saadaan, kun tämäkin mahdollisuus viedään. Kuinka hallitus aikoo ratkaista sosiaali- ja terveydenhuollon työvoiman saatavuuden? Aikuiskoulutus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

tuen avulla kouluttautumisen mahdollisuutta on käytetty hyvin laajasti. Vuosittain 32 000 kouluttautuneesta lähes 35 prosenttia on kouluttautunut sote-alalle. Eikö se ole ollut arvokasta?

Hallituksen tavoitteena on betonoida naisvaltaisten alojen palkkamalli uudella vienteitoisella mallilla, ja samoin on käymässä ammatinvalinta-asioissa. Hallitus on viemässä mahdollisuuden aikuisilta valita uutta suuntaa elämäänsä, etenkin kun samaan aikaan hallitus ei ole myöntämässä hyvinvointialueille riittävää rahoitusta ja eri paikkakunnilta on loppumassa terveydenhuollon toimipisteitä ja paikkakunnille jääville ihmisille ei edes anneta mahdollisuutta kouluttautua uudelle alalle. Kerran tietylle alalle kouluttautuneille ei enää vaihtoehtoja tarjota.

Työntekijöiden liikkuminen eri alojen välillä on täysin normaalia, ja näin pitääkin olla. Päätöksellään lakkauttaa aikuiskoulutustuki hallitus vain syventää työmarkkinoiden osajapulaa ja antaa signaalin, ettei kouluttautumista haluta edistää ja puheet jatkuvasta oppimisesta voidaan heittää romukoppaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eskelinen.

19.04 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kyllä nämä hallituksen työelämä-hankkeet ovat pöljiä, ja jos tätä vertaa, niin tämä on pölijistä pöljin. Erityisesti näissä työllisyysvaikutuksissa, mitä tähänkin on laskettu, ei ole minkäänäköistä perää.

Alkuviikosta tein puhelinkierroksen. Soitin hyvinvointialueille ja kysyin, mikä merkitys aikuiskoulutustuella on heidän työvoiman saatavuudensa osalta. Kyllähän sieltä tuli semmoista tekstiä, että ei voinut kuvitellakaan. Erityisesti isojen kaupunkien ulkopuolella-han tällä on ollut valtava merkitys erityisesti sote-alalla. No, soitin sitten ammattikorkeakoulun rehtorille. Heillä on 45 prosenttia aikuiskoulutuksen opiskelijoista sote-alan opiskelijoita ja tiivis yhteistyö hyvinvointialan kanssa. Ei kyllä heiltäkään minkäänäköisiä lämpimiä ajatuksia tullut tämän hankkeen osalta. No, vielä sitten soitin ammatilliseen koulutuskuntayhtymään, ja esimerkiksi Pohjois-Karjalassa aikuiskoulutustuella on vuosittain noin 300 alanvaihtajaa tai lyhyellä koulutuksella lisäkoulutusta hakenutta nuorta ja aikuisia. Pääosinhan he ovat työuraa 20—30 vuotta tehneitä, jotka katselevat sitten, haluavat vähän erikoistua tai sitten vaihtaa alaa.

Kyllähän näillä päätöksillä on suuri negatiivinen vaikutus työllisyyteen, sehän on aivan selvä asia. Varmaan siellä on korjattavaa, ja pienillä fiilauksilla olisimme saaneet varmaan asiaa eteenpäin, mutta niin kuin hallitus monissa muissakin asioissa, sehän ei kuuntele sidosryhmiä eikä mitään tahoja. Onhan tämä erikoista. Jos TEMinkin lausuntoa luette, niin sehän on aivan päinvastainen kuin hallitus esittää.

Meille Itä-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa on aivan avainkysymys, millä työvoimaa saadaan ja pystytään sitten joustavasti kouluttamaan ihmisiä niille aloille, missä on työvoimapula.

No, sitten jos tätä kokonaisuutta katsoo, niin Suomen opiskelijat ja Kuntaliittohan myös erityisen nihkeästi tähän asiaan suhtautuivat. Heidän toiveenaan tietysti on, että jos nämä lakkautuvat, niin uusi malli pitäisi hyvin pikaisesti sitten saada käytäntöön. Mutta näillä molemmilla on vaikutus erityisesti työssäjaksamiseen ja työuran pituuteen.

Vuorotteluvapaan osalta ovat työnantajat ruvenneet käyttäytymään sillä tavalla, kun tiedossa on, että lakiesitystä valmistellaan, että hepä eivät tällä hetkellä enää monille myönnäkään vuorotteluvapaata. Vuorotteluvapaan osalta erityisesti tämä on ollut iso merkitys

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

nuorille työttömille. He ovat monesti sitten päässeet — kaupanala on hyvä esimerkki — puoleksi vuotta, neljäksi kuukaudeksi, kolmeksi kuukaudeksi taloon sisään. Moni on siten työllistynyt suoraan sinne tai saanut CV:hen merkinnän työkokemuksesta. Nyt tämä työkalu jää kokonaan pois. No, mikä merkitys sillä on? Negatiivinen työllisyysvaikutus.

No, sitten on näitä 30—40 vuotta, monia 40 vuotta työelämässä olleita, jotka ovat vuorotteluvapaata pyytäneet, ja heille on todettu sitten, että eipä tätä nyt myönnetäkään — suoraan ei sanota, että syy on se, että tämä on poistumassa käytöstä ja lakiesitys on tulossa — ja on tapahtunut monia irtisanomisia. Minullekin on kolme puhelua tullut. Nämä rouvat ovat todenneet, että heidän työuransa loppuivat siihen, jäivät osa-aikaeläkkeelle tai sitten putkeen. No, mikä työllisyysvaikutus tällä on? Taitaa sekin olla negatiivisvaikutteinen.

Hallitus ja kaikki me toivotaan, että työurat jatkuisivat, mutta kyllä tämä vuorotteluvapaata toimii aivan toisinpäin. Jos olet ollut 35—40 vuotta työelämässä ja käytät ainutta kertaa sitä mahdollisuutta, vuorotteluvapaata, jotta jaksaisit sinne eläkeikään olla tai vuoden tai pari tehdä sitten pitempään, niin tämä työkalu viedään pois. Luulen, että tällä on iso negatiivinen merkitys.

Kyllä hallitus jossain vaiheessa voisi kuunnella myös oppositiota mutta erityisesti näitä sidosryhmiä ja työelämää ja koulutusta. On kyllä erikoista, mutta kun se on hallitusohjelmaan taas kirjoitettu, niin täällä salissahan on ihan turha puhua ja meuhkata.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Norrback.

19.09 Anders Norrback r: Kiitos, arvoisa puhemies! Toistan sen, mitä olen sanonut aika usein. Jos meillä ei ole pohjoismaista työllisyysastetta, jos emme tee yhtä paljon työtä kuin muissa Pohjoismaissa, niin meidän palvelutaso, meidän rahan riittävyys on matalammalla tasolla, ja tämä hallitus aikoo korjata sen vinouman, mikä meillä on tässä suhteessa.

Koskien aikuiskoulutustukea meillähän on tietysti tarve saada ihmisiä kouluttautumaan nimenomaan hoiva-alalle, opettajan erikoisopintoihin ja niin poispäin, siitä ei ole mitään epäselvyyttä. Mutta kyllä pitäisi lähteä siitäkin, että jos meillä on järjestelmä, joka ihan numeroitten valossa ei ole toiminut tehokkaasti, niin meillä on kaksi mahdollisuutta niin kuin on esitetty: tehdään muutos, tai sitten yritetään jotain uutta. Yleensä jos järjestelmä on aika monimutkainen ja ollut pitkään olemassa, niin on yleensä parempi tehdä jotain uutta, joka palvelee paremmin. Kyllä on niin, että jos saadaan lähteä ihan niistä tarpeista, mitä on tänään... Tarpeet olivat toisenlaisia parikymmentä vuotta sitten kuin mitä ne ovat tämän päivän yhteiskunnassa, sehän on myönnettävä.

Sitten olen kuunnellut — valitettavasti en alusta, mutta kuuntelin — tätä keskustelua, ja tässä argumentoidaan jonkin verran sillä tavalla, että hallitus lakkauttaisi myös työvoimapolitiittisen koulutuksen: siitä ei ole mitenkään kyse. Jos jäät työttömäksi, niin kyllä ne järjestelmät toimivat myös tulevaisuudessa. Ainakaan minun osalta ei ole korviini tullut, että siihen olisi mitään muutosta tulossa — ehkä parempaan suuntaan, sitten kun TE-toimistot menevät nyt kuntien hoidettavaksi.

Eli minun mielestäni ei nyt pitäisi maalata sellaista kuvaa, että meidän koko elinikäinen oppiminen olisi jotenkin vaarassa tässä. Minun mielestäni nyt on syytä tarkastella sitä uutta vaihtoehtoa, joka on tulossa, ja että räätälöidään niin, että saadaan ihmiset niille alueille, missä on työvoimapula.

Ja sitten työhyvinvoinnista. Meillähän on iso haaste sen suhteen, mutta kyllä meidän on myös löydettävä siellä ratkaisuja, että ihmiset jaksavat töissä, ei sillä tavalla, että pidetään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

vapaa vuosi, että jaksaa. Sitten sehän on merkki siitä, että meidän työpaikoilla on paljon tehtävää. — Paljon kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Bergbom.

19.12 Miko Bergbom ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Edustaja Norrbackin sanoin: — hän puhui viisaita, kun puhui pohjoismaisesta hyvinvoinnista — jotta meillä voi olla Pohjoismaiden tasolla oleva hyvinvointi, niin se todella myös edellyttää Pohjoismaiden tasolla olevaa taloutta, eli että meillä on sen verran hyvässä kunnossa oleva talous, että me voidaan tarjota erilaisia palveluita. Ja kuten tässä salissa on useaan kertaan todettu, niin Suomessa ei tällä hetkellä ole niin. Me hävitään aika monilla mittareilla muille Pohjoismaille, mutta meillä on silti ollut pohjoismainen hyvinvointijärjestelmä kaikkine mahdollisine palveluineen, vaikka meillä ei siihen ole rahaa ja, kuten on todettu, velkaa otetaan järjestömät määrät. Jotta me voidaan säilyttää se hyvinvointivaltio, se edellyttää sitä, että meidän julkinen taloutemme saadaan tasapainoon ennemmin tai myöhemmin, ja siihen tämä hallitus pyrkii. Ymmärrän sen, että se muutosvaihe, missä nyt lähdetään korjaamaan julkista taloutta, tekee kipeää monelle. Se ei ole aina mukavaa, mutta kun siitä päästään eteenpäin, niin on todennäköistä, että me saavutetaan talouskasvua ja sitä kautta pystytään luomaan hyvinvointia tähän yhteiskuntaan.

Sitten kun täällä edustaja Kemppi otti aikaisemmassa vaiheessa esille, että ei tällä oikeastaan ole julkiselle taloudelle positiivisia vaikutuksia, niin se ei kyllä voi pitää paikkaansa yksinkertaisesti siitä syystä, että jos tälle on laskettu valtiovarainministeriön virkamiesten mukaan noin 10 000 henkilötyövuoden työllisyysvaikutus, niin jos nämä ihmiset ovat töissä, niin sillä on kiistaton vaikutus verotuloihin ja sitä kautta julkiseen talouteen. Eli kyllä sillä vaan on vaikutusta julkiseen talouteen, ja jos ei ole, niin lupaan sitten myöhemmässä vaiheessa tulla käsittelyssä tämän kertomaan. Tästäkin varmaan valiokunnassa valtiovarainministeriön virkamiehiä tullaan vielä kuulemaan, mutta näin tuossa esityksessä käy ilmi, että sillä todella 10 000 ihmisen työllisyysvaikutus on.

No, tämä aikuiskoulutustukimalli, onko se toiminut? Yksilön näkökulmasta se varmasti on toiminut, mutta onko se niin kuin yhteiskunnan näkökulmasta ja sitten rahoittajien, palkansaajan ja yrittäjän näkökulmasta toiminut sillä tavalla kuin se on ajateltu, niin ei oikeastaan. Kun se ei ole lähtenyt liikkeelle siitä, että koulutettaisiin semmoisille aloille, joilla se sitten nostaisi myöskin näiden opiskelevien ihmisten palkkatasoa ja koulutustasoa sillä tavalla, että sillä olisi vaikutuksia meidän julkiseen talouteemme, niin se ei ole siihen nähden toiminut. Yksilön näkökulmasta toki varmasti on toiminut, ja uskon ja tiedän, että monia ihmisiä harmittaa se, että tästä luovutaan. Eihän tämä kiva päätös ole, kuten sanoin. Eilenkin puhuin täällä salissa, tuosta pöntöstä itse asiassa, että ei näistä päätöksistä hurraahuutoja tarvitse odottaa tuolla kaduilla ja toreilla kun kulkee. Se on ihan selvä juttu, mutta joitakin asioita on vaan tehtävä sen takia, että niitä ei ole ennen tässä maassa suostuttu tekemään. Ja sen takia, juuri sen takia, tästä velkaantumisesta esimerkiksi viime kaudella varoitettiin, että jos ei nyt tehdä toimia, niin myöhemmässä vaiheessa ne ovat kovempia. Tämä on yksi surullinen esimerkki siitä.

Minä peräänkuuluttaisin kuitenkin ministeriöitä tässä nyt tämän työryhmän osalta ja sitten jatkovalmistelun osalta tosiaan luomaan nopeasti korvaavan mallin tämän aikuiskoulutustuen tilalle. Se on toki harmillista, että meillä ei nyt ole tässä vertailtavissa sitä korvaavaa mallia, kuten tässä opposition puheenvuoroissa on esitetty. Sen kiirehtimiselle on ihan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

painavat perusteet, ja pystyn siihen kritiikkiin kyllä yhtymään. Se vaatii kyllä todennäköisesti paljon poikkihallinnollista työtä, eli että siihen otetaan mukaan useita eri ministeriöitä. Varmasti sosiaali- ja terveysministeriö on yksi keskeinen ministeriö, joka tähän tarvitaan mukaan. Täällä on kuultu, että tämä on esimerkiksi sote-alan työntekijöille ja koko sote-alalle huono juttu, kun sinne ei saada koulutettua ihmisiä. No, toisaalta näistä taustaineistoista käy ilmi, että se ei oikeastaan sote-alan työntekijäpulaan ole juurikaan ollut ratkaisu. Toivottavasti tämä uusi malli ehkä palvelisi sitäkin tarkoitusta sitten paljon paremmin.

Sitten tästä sukupuolirikysymyksestä. Aiemmin tuolta omalta paikaltani totesin, että ei tämä nyt ole itse asiassa mikään sukupuolirikysymys, mutta otankin sanani takaisin ja totean, että tämä nimenomaan itse asiassa on periaatteessa sukupuolirikysymys, koska naiset ovat käyttäneet tätä aikuiskoulutustukea miehiä huomattavasti enemmän, ja olisi tietysti toivottavaa, että tulevaisuudessa myös miehet pystyisivät käyttämään sitä ja kouluttautumaan uudelleen työurallaan, koska tällä hetkellä meillä on esimerkiksi nuorten parissa semmoinen tilanne, että nuoret naiset nimenomaan lähtevät opiskelemaan korkeakouluihin, kun taas sitten miehet eivät. Tämä on todella vaarallinen kehityssuunta noin niin kuin pitkällä aikavälillä.

Tosiaan kuten totesin, terveydenhuoltoon ja siihen työvoimapulaan, mikä siellä on tällä hetkellä, tämä ei ole valitettavasti ollut ratkaisu, mutta toivotaan, että se tuleva malli olisi sitten siihenkin hieman enemmän ratkaisu.

Ei tästä tosiaan hurraa-huutoja tule, kuten on sanottu, mutta toivotaan, että se tuleva malli, kun sen valmistelu on toivottavasti mahdollisimman nopeasti valmis, olisi sellainen, joka hyödyttäisi koko yhteiskuntaa ja myös niitä työntekijöitä enemmän. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

19.17 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Täytyy todeta, että edustaja Bergbom kyllä puhui nätisti ja varsin sujuvasti, kuten hänellä tapana on. Mutta sitten kuitenkin puheen sisältöä en ostaisi nyt ihan täysin, koska hänen viittauksistaan talouteen ja työllisyyteen näitten lakkautusten osalta — mitkä liittyvät aikuiskoulutustukeen ja sitten vuorotteluvapaaseen — on todettu useassa puheenvuorossa, on nähty lausunnot ja on kuultu eri asiantuntijojitten toteamuksia, että ne eivät pidä vettä. Elikkä tämä talousperuste, työllisyysperuste, näitten lakkautusten ja leikkausten osalta tältä osin ei pidä välttämättä kyllä ihan paikkaansa, niin kuin olemme kuulleet.

No, sitten edustaja Bergbom viittasi — hyvä, että viittasi — pohjoismaisiin malleihin. Bergbom nimenomaan on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan jäsen, kuten allekirjoittanut, ja me kävimme muuten Tanskassa. [Miko Bergbom: Kyllä!] Mitäpä me kuulimmekaan, edustaja Bergbom, Tanskassa liittyen koulutuksen tukemiseen siellä? Siis siellä on valtavan suuri ero koulutukseen, kouluttautumiseen. Tanska tukee nimenomaan tätä kouluttautumista, ja nyt sinä viittaat täällä erikummallisesti, että tämä on sitä pohjoismaista mallia, kun leikataan koulutuksesta, kun se on ihan päinvastoin. [Miko Bergbom: Ei!]

Edustaja Bergbom, olen kanssasi hieman eri mieltä tästä. Toki hienosti puhuit, mutta kuten sanoin, sisältöä en tältäkin osin kyllä täysin osta, koska se ei pidä vettä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

19.19 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tärkein, ehkä isoin, ongelma tässä aikuiskoulutustuen on nimenomaan sen kohdentuminen oikeille aloille, ja on kiistatonta, että aikuiskoulutustuen kautta sosiaali- ja terveysala on saanut uusia tekijöitä ja ammatinvaihtajia. Ja yhtä kiistatonta on se, että jatkossakin me tarvitaan malli, joka tukee sitten näitä ammatinvaihtajia. Mutta se on yhteiskunnan kannalta kestäväntöytä, että samaan aikaan myöskin moni opiskelee alalle, johon ei tosiasiallisesti ikinä aio työllistyä, ja se on ehkä tämän järjestelmän isoimpia valuvikoja.

Toinen ongelma näissä molemmissa malleissa on se, että aina kun ihminen on aikuiskoulutustuella tai vuorotteluvapaalla, hän on poissa työelämästä, ja se tarkoittaa vähemmän verotuloja. Aikaisemminkin on ollut — ja uskon, että tulee tulevaisuudessakin olemaan — että jos oikeasti haluat vaihtaa alaa, niin se oma motivaatio ajaa sinne riippumatta siitä, minkälainen se tukijärjestelmä on. Olennaista siinä on se, että oman vastuun merkitys korostuu lopputuloksessa. Jos otetaan vaikka esimerkkinä tämä sote-ala tai vaikkapa lääkärin tai vaikkapa lentäjät: Kun valtio kouluttaa jollekin alalle, niin siihen pitäisi myöskin sitoutua, ja kun sen sitoutumisen osoittaa, niin se tuki tulisi esimerkiksi sitä kautta takaisin. Tämän tyyppinen malli voisi toimia Suomessa ihan hyvin, ja se olisi yhteiskunnan kannalta kestävä malli.

Olen itse käyttänyt vuorotteluvapaata, ja oma kokemus on se, että toki hyvä työtön työnhakija pääsi tekemään sitä työtä, opettelemaan sen aikaa, kun itse olin poissa. Rahoituksen osalta se oli plus miinus nolla -malli aika pitkälle, mutta omalla kohdallani kävi niin, että kun olin puoli vuotta pois, niin tipuin osittain pois siitä työelämästä. Se jopa vaikeutti minun työuran takaisin saamista, koska oppimista ja kiinni saamista siinä oppimisvajeessa oli niin paljon palatessani takaisin sinne työelämään. Ainakin minun jaksamistani tämä vuorotteluvapaalla oleminen ei kyllä lisännyt tämän puolen vuoden osalta mutta toki vaihtelua elämässä.

Mutta tässä tilanteessa, kun meillä ei kerta kaikkiaan yhteiskunnassa ole tekijöitä ja meidän ikäluokat ovat niin pieniä, niin me tarvitaan kaikki tähän työelämään, jotta meidän yhteiskuntamme kestää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää, poissa. — Edustaja Berg.

19.21 Miko Bergbom ps: Kunnioitettu rouva puhemies! Edustaja Suhonen, jos te olisitte kuunnellut oikein tarkkaan, mitä tuolta pöntöstä juuri puhuin, niin olisitte kuullut, kun totesin, että mikäli me haluamme pohjoismaalaiset hyvinvointivaltion palvelut, niin se edellyttää sellaista taloutta, mikä myös muissa Pohjoismaissa on. Tanskalla ja Ruotsilla menee muuten taloudessa huomattavasti paremmin kuin Suomella. Eli tavallaan yritin kuvata sekä tänään, tuossa äsken, että myös aikaisemmissa puheenvuoroissani useina eri iltoina tässä salissa sitä, että kun me ollaan menetetty talouskasvua, kuten presidentti Sauli Niinistö hyvin tässä salissa meille totesi valtiopäivien avajaisten yhteydessä, niin se on järkyttävä tappio hyvinvoinnin näkökulmasta. Me ollaan menetetty hyvinvointia, kun meillä ei ole ollut talouskasvua. Sitä on yritetty paikata velkarahalla, mutta kuten on todettu, se tie ei vain loputtomiin vie. Ainoa keino saavuttaa parempi palvelutaso pitkällä aikavälillä tällä väestökehityksellä on saada aikaan talouskasvua. Ja jos meillä on sitä talouskasvua, meillä on mahdollisuus luoda suomalaisille sellaisia rakenteita, sellaisia palveluita, jotka hyödyttävät heitä itseään ja tukevat heidän jaksamistaan heidän elämässään. Mutta kuten on to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

dettu, kaikki me tiedetään, mitkä talouden madonluvut tällä hetkellä ovat, ja ne eivät kyllä saa ainakaan itselleni hymyä huulille.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

19.23 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kyllä taloudessa, kuten omassa puheenvuorossanikin toin esiin, on tärkeitä perusteita aina, kun puhutaan näistä päätöksistä ja talousperusteista ja työllisyysperusteista. Mutta kuten on todettu monessa lausunnossa ja asiantuntijakommenteissa, nimenomaan nämä leikkaukset aikuiskoulutustukeen ja vuorotteluvapaaseen eivät nyt ehkä ihan niin selkeitä olekaan sen talouden säästön näkökulmasta eivätkä sitten työllisyyslukujen puoleltakaan, valitettavasti. Näin se nyt on, tässä kohtaa.

Sitten, edustaja Lehtinen, jos ymmärsin oikein, tuitte totta kai hallituspuolueen kansanedustajana sitä, että aikuiskoulutustuki ja vuorotteluvapaa, molemmat, otetaan veke — näin ymmärsin puheenvuorostanne. Ja totesit kokemuksella sen, että vuorotteluvapaalla ollessasi se ei tehnytään sinulle hyvää. Okei, näitä henkilökohtaisia kokemuksia tietysti voi olla monenlaisia. Mutta edustajan puheenvuoroon liittyen lähinnä semmoinen huomio, että kun ymmärtääkseni olet poliisialan henkilö siviiliammattilasi, niin sitten kuitenkin, kun tiedämme, ketkä ovat nyt niitä, jotka aikuiskoulutustuen saajien osalta ovat tilastollisesti aika kärjessä, siellä muun muassa on alipäälystötutkinto palotorjunta-alalla. Olisi olettanut, että sinä tällaisen poliisimiehenä tietysti näkisit hyvin tarpeellisena sen, että esimerkiksi palokunnassa tällainen kouluttautuminen aikuiskoulutustuella on hyvin tärkeä. Tämä sinun kantasi tähän asiaan kokonaisuudessaan minua hieman yllätti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

19.24 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn siihen ajatteluun täällä, että kaikki pitäisi saada työelämään — sehän on se meidän kaikkien ajattelu — mutta sitten, kun mietitään, mikä on se suurin työllistämisen este, kun kysytään yrittäjältä, se on osaaminen, osaavan työvoiman saanti. Tämä on suurin este, kun puhutaan. Eli silloinhan, kun ajatellaan tätä, että me olemme täällä nyt lakkauttamassa yhtä osaamisen välinettä, jolla yrittetään osaamista pitää yllä, tavallaan tämä logiikka ontuu aika pahan kerran, kun tässä sitä välinettä ollaan heikentämässä.

Kun työelämässä halutaan pitää osaamista yllä, muuttaa sitä vaativampiin tehtäviin, kun työtehtävät vaativoituvat, niin sitä koulutusta tarvitaan lisää. Sitä omaa työmarkkina-asmaa parannetaan sillä, että käydään opiskelemassa ja otetaan aika iso riski siinä. Jos vaikka 2 500 euron palkasta lähdetään päätoimiseksi opiskelijaksi, niin se on 1 400 euroa. Se on aika iso henkilökohtainen panostus, kun lähdetään tekemään tätä opiskelua. Tämä aikuiskoulutustuki on sillä tavalla järkevä, että tämä antaa vaan kerran mahdollisuuden työuralla tehdä tämän. Tämä on maksimissaan se 15 kuukautta kerran työuralla. Tämä ei ole toistuva, että tällä voisi tehdä useita ratkaisuja.

Sitten on tämä kokki- ja lähihoitajavertaus, kun täällä aina siihen palataan. Voi myöskin miettiä niin, että kun jollain paikkakunnalla huomataan, että se ravintolatoiminta pikkuhiljaa hiipuu siellä, niin ajattelee, että ”otan tästä nyt sitten opiskeluvapaata ja alan opiskelemaan lähihoitajaksi”, koska sillä paikkakunnalla niitä paikkoja voi olla. Taas vastaavasti jollain toisella paikkakunnalla tämä tilanne voi olla päinvastainen. Nyt tämä laskenta tässä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

näin on yksi osa sitä, kun työelämässä on tämä kohtaanto-ongelma: kun työ ja osaaminen eivät kohtaa, niin tällä voidaan vaikuttaa myöskin siihen eri paikkakunnilla. Tämä ei ole niin mustavalkoinen juttu, kun sanotaan, että kun nyt ne ovat pois sieltä opiskelemassa, niin siitä tulee se 10 000 työpaikkaa. Tosiasiassa se luku on paljon pienempi, ja ne ihmiset jäisivät työelämästä helposti pois siellä paikkakunnalla, jos ei sitä työtä enää ole, ja sitten ruvettaisiin miettimään, miten me saadaan heidät jonnekin toiselle paikkakunnalle. Tämä on tämän asian osalta se. Ihmisten luovuuteen ja omaan panostukseen pitää luottaa, ja tässä on se hyvä puoli, että itse sitoutuu, että ”hei, minä haluan opiskella jotain uutta ja tehdä joitain asioita uudella tavalla”. Tämä on hyvä järjestelmä siinä mielessä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rantanen.

19.27 Piritta Rantanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Ehkä ensimmäisenä edustaja Bergbomin puheenvuoroon siitä, kun hänkin piti tärkeänä, että tämä korvaava malli tulee, niin arvostan sitä, että voi heti reilusti sanoa, että on harmillista, kun se ei ole vielä tullut, ja toivonkin, että sitä nyt voidaan sitten siellä hallituspuolueissa edistää, että se mahdollisimman nopeasti tulee, koska sehän se meidän kaikkien varmaan kaikkein suurin yhteinen tavoite on.

Mutta ehkä jotenkin ne puheet, nimenomaan tämän aikuiskoulutustuen lakkauttamisen kohdalla, tähän valtiontalouteen, niin minä en mitenkään pääse siihen, että joo, siellä on laskettu, että tällä saadaan 10 000 ihmistä töihin. Mutta mistä ne tulevat niin kuin tosiasiallisesti, kun nimenomaan vaikka sinne sote-alalle tällä on vuosittain saatu ne 10 000 ammattilaista, jotka ovat varmasti työllistyneet? Ja sen takia ehkä edustaja Lehtisen viittaukset siihen, että tällä tuella kouluttauduttaisiin sellaisille aloille, joihin ei edes aiota työllistyä, kiinnostaa minua ainakin heti, että mitä ne alat ovat. Siis mitkä ovat sellaisia aloja, joihinkaan aikuinen ihminen lähtee kouluttautumaan tämän tuen avulla, eikä hänellä ole edes ajatustakaan sitä työtä tulla tekemään? Ehdottomastihan semmoiset meidän pitää kehittääkin pois. Eihän varmasti olekaan tämän mallin tarkoitus kouluttaa sellaisille aloille.

Ja ehkä vielä edustaja Lehtisen puheenvuorossa, jos ymmärsin oikein, oli joku semmoinen vertaus näihin lentäjiin ja siihen, kuinka me varmistetaan sitten se tuotos—panos-suhte tästä. Vähän sama asiahan on sitten lääkäreitten koulutuksella, että ehdottomastihan minun mielestäni meidän pitäisi saada se malli niin, että kun sinä yhteiskunnan varoilla kouluttaudut kalliiseen lääkärin ammattiin, niin sinä myös sitoudut tekemään siellä julkisella puolella oman, tietyn aikasi sitä työtä, että ei käy niin, että se hyöty karkaa sitten jo heti muualle. Nimenomaan nämäkin ovat niitä malleja, millä me pystyttäisiin kehittämään sitä, että siellä julkisellakin puolella sitä terveydenhuoltoa olisi saatavana, ja monta muuta semmoista.

Mutta erityisesti nostaisin vielä sen, mihin tässä edustaja Suhonenkin viittasi, nämä paloiesimiehet, että onhan se ihan jätävää, että mistä ne ammattilaiset ihan oikeasti tämän jälkeen tulevat, kun 90 prosenttia niistä, vaikka näistä paloiesimiehistä, on käyttänyt tätä aikuiskoulutustukea kouluttautuaakseen siihen. Ja kun me tiedetään silläkin alalla, että se puute on ihan valtava, ja nyt meillä ei ole sitä korvaavaa mallia, niin minkälaiseen kuiluun me tässä tiputaan? Se on ehkä se suurin kysymys.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

19.30 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Olen edellisen puhujan kanssa täsmälleen samaa mieltä siitä, että lääkärit pitäisi koulutuksen saatuaan sitouttaa julkiselle puolelle töihin tietyksi ajaksi, jotta se panos- ja hyötysuhde siitä saadaan myöskin valtiolle koulutuksen osalta.

Mitä tulee sitten vaikka palopuolen esihenkilöihin ja heidän koulutukseensa, niin minun mielestäni ainut malli, jolla siellä samoin kuin opetuspuolella tai terveydenhuollossa voi korottaa sitä omaa ammattitaitoa seuraavalle tasolle, on tehdä sitä työn ohessa tuetusti palkallisena. Niin se on poliisissakin pitkälle tehty, ja sama malli minun mielestäni toimisi myöskin näillä. Ennen kaikkea sen pitää olla palkallisen tuen kautta tehtyä työtä oman työn ohessa. Siinä, että hyppää kokonaan pois työelämästä, ehkä myöskin osittain tippuu pois sitten siltä hihnalta, että mitä siellä työelämässä tapahtuu. Tähän pitää kehittää uusi malli, ja sillä uudella mallilla on kiire, siitä jaan teidän kanssanne kyllä sen yhteisen huolen, ettei voi olla niin, että meillä on tässä vuosi tyhjää ja me ei saada uusia osaajia näille aloille tai näihin tehtäviin.

Mitä sitten ovat ne alat, joille kouluttaudutaan mutta ei aiota työllistyä? Siellä on osittain aloja, joilla on jo merkittävästi työttömiä, mikä näkyy ihan suoraan tilastoistakin. Niihin kouluttaudutaan, vaikka on jo suuri määrä työttömiä tällä hetkellä. Siellä on osittain hyvinvointiin liittyviä aloja ja osittain aloja, joilla esimerkiksi kouluttautujan oma palkka, jos hän aidosti menisi sinne työskentelemään, merkittävästi pienenesi, ja moni heistä on sitten palannut siihen alkuperäiseen työhön. Elikkä aikuiskoulutustukea on käytetty siihen, että päästään hetkeksi aikaa pois työelämästä, mikä kuvastaa sitä, että työelämän vaatimukset ovat liian kovia nykypäivänä. Mutta siitä, onko aikuiskoulutustuki oikea keino ratkaista niitä asioita, minä en ole vakuuttunut. Tärkeintä meillä on huolehtia, että meillä on joustoja työelämässä, ennen kaikkea, että meidän regulaatio tässä yhteiskunnassa pienenee, jotta se jatkuva kouluttautumisen tarve pienenee. Nyt on säästötalkoiden aika ja ennen kaikkea aika vähentää meidän sääntelyä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

19.32 Juha Mäenpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Nyt kun on puhuttu aikuiskoulutustuen lopettamisesta tai lakkauttamisesta ja täällä on tuotu esimerkkejä siitä, että enää ei voi opettaja kouluttautua erityisopettajaksi, niin minä kerron itse vähän omaa taustaa. Elikkä minä olen lukenut ensin insinööriksi ja sitten minä olen lukenut ammatilliseksi opettajaksi, voisiko sanoa, olemalla läsnä noin viikon, olisiko ollut kuukauden välein, ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Pääsin sinne kouluun 2000-luvulla, olisiko ollut alkupuolta, ja se kesti noin kaksi vuotta, jona aikana minä kouluttauduin insinööriä ammatilliseksi opettajaksi. En minä saanut kyllä silloin mitään koulutustukia opintojeni osalta, eikä sitä tietäkseni kukaan muukaan saanut.

Oltuani muutaman vuoden Seinäjoella opettajana ammattioppilaitoksessa siellä eriytettiin semmoinen pieni ryhmä, joka oli erittäin hyvä asia näiden nuorten kannalta, joilla oli kaikenlaista erilaista haastetta. Siellä oli jonkinlaisia diagnooseja ja muita, ja silloin tuli vähän itsellenikin semmoinen tarve, että olisi hyvä, kun olisi erityisopettajan taitoja. Minä sitten hain tänne samaan Hämeen ammattikorkeakouluun opiskelemaan. Minä en päässyt siinä haussa sisälle, minä jäin varasijalle, mutta sen sijaan sinne pääsi tuolta kotiseutuni läheltä semmoinen 63-vuotias nainen. Hänellä oli enemmän työkokemusta kuin minulla, elikkä muuten minullakin kaikki oli kunnossa, mutta en päässyt sitten sen takia, tavallaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

jäin toiseksi hänelle. Sitä mietin, että 63-vuotiaan opiskeleminen erityisopettajaksi ammatikouluun saattoi olla vähän yhteiskunnan näkökulmasta hassua.

Sitten sinne tuli semmoinen EU-rahoitteinen täydennyskoulutus, ja minä hain siihen ja sitä kautta minä valmistuin ammatilliseksi erityisopettajaksi, ja niitä töitä olen sitten tehnyt sen jälkeen. Ei siinä tarvittu mitään aikuiskoulutustukea, se onnistui niin joustavasti. Muistaakseni en saanut palkkaa opiskeluajalta, mutta kuitenkin työjärjestelyissä avitettiin niin, että se oli mahdollista. Elikkä minä uskon, että tällaisista vaihtoehtoista mallia tähän ollaan hakemassa. Ja miksi tätä ollaan poistamassa, niin uskon, että siihen tämä valtion vakava, heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa. Pyritään löytämään tehokkaampia keinoja, ja uskon, että tällainen järjestelmä siihen antaisi mahdollisuuden.

Jos oikein muistan niitä lukuja... Täällä on puhuttu, että terveydenhuoltoalalla on tärkeää ollut tämä, että on pystynyt kouluttautumaan, mutta mikäli muistan oikein ne Satosen luvut, niin hän kertoi, että terveydenhuoltoalalla, oliko niitä noin 6 000 opiskelijaa, ja oliko heistä 3 080, jotka opiskelivat eteenpäin siellä terveydenhuoltoalalla, mutta samanaikaisesti terveydenhuoltoalalta opiskeli pois 2 940 eli lähes yhtä suuri porukka. Tämä varmaan johtuu siitä, että se hoitajan työ on raskasta. Viime kaudella tehdyt pakkorokotuspäätökset ainakin vaikuttivat osalla niin, että he halusivat lähteä pois terveydenhuoltoalalta. Nämä ovat semmoisia valintoja, ja varmasti monelle on hyvä, jos saa etsiä uuden alan, jolla toimia.

Edustaja Lehtinen kertoi täällä jonkun muun maininneen lääkärin koulutuksen, ja muistan vuonna 2014 eduskuntavaalien alla kirjoittaneeni siitä, että Suomessa pitäisi lääkärinkoulutuksessa opiskelevien sitoutua siihen, että he työskentelevät lääkärinä julkisella puolella esimerkiksi opintojen mittaisen ajan. Minun mielestäni on hyvin todennäköistä, että me ajaututaan tilanteeseen, että on välttämätöntä tehdä tällainen laki. Enkä välttämättä näe mahdollisena sitäkään, että meillä vielä tulee laki, että lääkärin on oikeus työskennellä joko julkisella puolella tai yksityisellä puolella, siis sillä tavalla, ettei pysty toimimaan niin, että on aamupäivän tai lyhennetyn työajan tai täyden tuntimäärän ensin sairaalalla julkisella puolella ja sitten menee hoitamaan iltavastaanottoa. Eli kyllä meillä aika paljon on tekemistä, niin että me saataisiin terveydenhoito kuntoon. Se on aika radikaali ajatus tällainen, mitä nyt äsken sanoin, mutta en pidä mahdollisena, etteikö tämäkin ole välttämätöntä hetken päästä. — Nyt katosi mielestä, mitä piti sanoa vielä, mutta palaan tänne pöytäkirjaan sitten, jos vielä jotakin tulee.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

19.38 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Täytyy kiittää edustajakollegoita tässä, että taitaa olla ensimmäinen kerta, että me keskustelemme — keskustelemme — täällä asiasta ja yritämme hakea ratkaisuja ja näemme erilaisia mielipiteitä. Ja minä arvostan tällaista tilannetta, mikä meillä täällä nyt tällä hetkellä on.

Ensinnäkin tässä täytyy aina muistaa se, että taustalla on tosiaan, että ihminen on ollut jo uralla vähintään sen kahdeksan vuotta. Ja sitten, kun hän miettii sitä, miten tässä menisi eteenpäin tai hakisi uutta osaamista, niin sitten on kaikki vaihtoehdot. Muun muassa edustaja Lehtisen mainitsema osa-aikainen opiskelu on nyt mahdollistettu tällä näin. Mutta sitten siinä yhtälössä, jossa sitten, sanotaan nyt, esimerkiksi sote-puolella opiskeltaisiin osaaikaisesti ja sote maksaisi sen palkan, myöskin siitä opiskeluajasta täytyisi jonkun hoitaa sitä, ja siellä sote-rahoitus on nyt aivan isoissa ongelmissa. Tässä on rahoitus tehty tällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

palkansaajilta kerättävällä ja työnantajilta kerättävällä 0,1 prosentilla, se rahoitus on olemassa, ja se ei rasita valtiontaloutta yhtään — jopa itse asiassa parantaa sitä valtiontalouden tilannetta tässä yhteydessä. Minun mielestäni se yhtälö, että me ruvettaisiin niin kuin syöttämään lisää rahaa soten kautta sitten... Kun meillä on järjestelmä tässä, että koulutusta tulee.

Sitten toinen asia, joka liittyy tähän, eli koulutetaan semmoiselle alalle, jossa on jo valmiiksi paljon työttömiä. Tätähän se juuri olisi, että tässä keskusteltaisiin, miten sitä kohdennetaan, mille aloille laitettaisiin näitä kriteerejä. Ja kun meillä on järjestelmä olemassa, niin niitä kriteerejä juuri täällä haetaan, että löydämmekö me yhteisesti semmoiset näkökohdat, että tuo on nyt varmasti semmoinen alue, jossa me tarvitaan lisää työvoimaa, ja tuolla on jo ylitarjontaa ennestään. Meidän pitäisi sitä miettiä, tätä kriteeristöä. Periaatteessa me oltaisiin fiksua, jos me tehtäisiin siitä vähän tämmöinen ajassa elävä, että tarkastellaan aina vuosittain vähän, mihin suuntaan pitäisi kohdentaa niitä koulutusrahoja, tavaltaan sitä aikuiskoulutustukea. Tämä olisi semmoinen yksi kokonaisuus, joka tämän osalta on, ja siinä mielessä meidän pitää uskaltaa olla tässä luovia.

Ja sitten kun Pohjoismaista on kysely, niin siellä se isoin juttu on, että kun tulee näitä murrosvaiheita, niin siellä koulutus on aina isossa roolissa, ja siellä on myöskin iso resursi näissä meidän niin sanotuissa TE-palveluissa. Siellä on paljon enempi resursseja kuin meillä, mutta se koulutus on siellä ydinasia. Siinä mielessä tämä on yksi väline ennen kuin siihen vaiheeseen joudutaan, eli pidetään niistä ihmisistä huolta osaamisen avulla, ja silloin työmarkkinakelpoisuus on parempi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

19.42 **Saara-Sofia Sirén kok:** Arvoisa puhemies! Tein ihan saman huomion kuin arvostamani edustaja Lyly, valiokunnan varapuheenjohtaja, että tässä on ollut rakentava keskusteluilmapiiri asian ympärillä, johon liittyy paljon vahvoja näkemyksiä. Meillä kuitenkin kaikilla on yhteinen tahtotila siitä, että ratkotaan näitä tämän päivän työelämän haasteita, joita meillä on: halutaan lisätä työllisyyttä, halutaan hyödyntää osaamista, ratkoa kohtaan-to-ongelmaa, edistää jatkuvaa oppimista ja koulutusmahdollisuuksia ja ennen kaikkea isona kokonaisuutena edistää työhyvinvointia ja työssäjaksamista ja ehkäistä uupumusta työssä. Nämä ovat tämän päivän isoja työelämän haasteita. Onneksi näiden haasteiden ratkominen on muitakin työkaluja. Tämä aikuiskoulutustuki on nyt ollut yksi, ja sitä tässä keskustelussa olemme käsitelleet.

Olen ihan samaa mieltä kuin edustaja Bergbom hyvin tuolta pöntöstä puhui, että totta kai olisi mukavampi käsitellä yhtäaikaaisesti uutta mallia ja tämän nykyisen aikuiskoulutustuen lopettamista. On hyvin tiedossa, että tämänhetkinen järjestelmä ei toimi tarkoituksenmukaisella tavalla, ei ratko parhaalla mahdollisella tavalla niitä haasteita, joita meillä työelämässä on, ei edistä työllisyyttä eikä myöskään esimerkiksi ansiokehitystä, ansiotason nostoa, siinä määrin kuin voisi, ei kohdennu sinne, missä kaikkein kriittisin tarve tällä hetkellä olisi. Samaan aikaan meillä on jo työryhmä työstämässä uutta mallia, niin että rinnakkain näitä nyt käsitellään. Me tämän lähetekeskustelun jälkeen, varmaankin sitten lähiaikoina, aloitamme esityksen käsittelyn valiokunnassa ja kuulemme asianmukaisesti ne tahot, jotka on tarpeen kuulla. Mennään eteenpäin ja katsotaan, missä vaiheessa sitten tätä uuttakin mallia päästään jo käsittelyssä esittelemään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

19.44 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt muistan, kun äsken jäi kesken ja jotain vielä sanomatta.

Mutta tosiaan tästä aikuiskoulutustuesta: Se on hyvä asia, että sillä on pystynyt monella alalla opiskelemaan ja etenemään, mutta meillä on varmaan myöskin joitakin aloja, joilla ehkä niitä kriteerejä tulisi laskea. Kun Kuntaliiton terveisiä kuuntelin, niin esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajaksi vaaditaan aikamoinen koulutus, ja ehkä tällainen aikuiskoulutustuki on mahdollistanut sellaisen opintopolun, jolla on voinut sitä kautta pätevyityä. Mutta oikeasti oma henkilökohtainen näkemykseni, joka on ehkä samansuuntainen kuin Kuntaliitolla oli, on se, että varhaiskasvatuksen opettajan kriteereitä voitaisiin kyllä ihan hyvin laskea. Elikkä semmoisella henkilöllä, joka on toiminut lastenhoidossa pitkään ja on saattanut toimia ensin perhepäivähoitajana ja sitten päiväkodissa pitkään, kyllä minun mielestäni pitäisi olla huomattavasti helpompi pätevyityä jollakin monimuoto-opiskelulla, työn ohessa suorittavalla opiskelulla sinne varhaiskasvatuksen opetustehtäviin. Kuntapuolella on hyvin paljon epäpäteviä vuoden määräaikaisia vuodesta toiseen. Näkisin, että tämä on hyvä juttu, että työn ohessa pystyisi opiskelemaan.

Tähän loppuun sanon vielä sen verran, kun täällä on sanottu sitä — edustaja Lyly taisi ottaa sen esille — että nyt lopetetaan järjestelmä ja vielä ei ole toista korvaavaa tilalle, että minä uskon, että tässä ei nyt ihan unohdeta näitä vanhoja oppeja, vaan yritetään hyödyntää ne hyvät puolet tästä ja sitten ehkä luopua siitä, mikä on yhteiskunnan kannalta tehotonta. Kun olin YK-joukoissa, niin siellä sen kyllä oppi, että jos joku teki jonkun radikaalin, ison muutoksen lopettamalla jonkun toiminnan ja aloittamalla sen toisella tavalla, niin sen kyllä tiesi, että kukaan ei kyennyt arvioimaan, mihin kaikkeen se vaikuttaa. Minä uskon, että tässä hyödynnetään niitä hyviä puolia, elikkä en usko, että tässä lähdetään kokonaan uudestansa keksimään järjestelmää, vaan poimitaan ne hyvät puolet.

Tämä on sama esimerkki kuin esimerkiksi lämmitysenergian saannissa nyt tällä hetkellä, että täällä salissa on ikään kuin päätetty, että nyt siirrytään päästöttömiin lämmitysmuotoihin ja energiaan ja unohdetaan turve. Oikeasti me ei voida siirtyä niihin uusiin järjestelmiin, jos niitä ei ole vielä olemassa. Minä uskon, että tästä nykyisestä aikuiskoulutustuesta ja sen tiimoilla olevasta asiasta otetaan ne parhaat puolet ja pyritään niistä tehottomista eroon. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

19.48 **Saara-Sofia Sirén kok:** Arvoisa puhemies! Ei ole todellakaan tarkoitus enää pitkitää keskustelua, mutta halusin vielä mainita sen, miten edustaja Lyly sanoi hyvin, että tämäkään asia ei ole mustavalkoinen. Minun mielestäni se kiteyttää varsin hyvin sen, niin kuin asia on: tämä ei ole mustavalkoinen. Ei tämäkään asia ole yksiselitteisesti hyvä tai huono. Samaan aikaan, kun on selvää lukujen ja tilastojen valossa, että tämä järjestelmä, aikuiskoulutustuki, nykyisellään ei ole paras mahdollinen ratkaisu niihin haasteisiin, mitä meillä on — se ei ole tehokas eikä kohdentunut, niin kuin toivoisimme — on totta, että siellä on myös yksittäisiä onnistumisia ja siellä on tarinoita, joissa aikuiskoulutustuki on ollut hyvin tärkeässä roolissa viemään ihmistä eteenpäin tai tietyillä aloilla saamaan osaavaa työvoimaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 9/2024 vp

Nyt mietitään, minkälaisia malleja me luomme tähän työelämän tilanteeseen, tähän hetkeen, meidän tämänhetkisen työmarkkinan tarpeisiin, ja sitä mietitään valtiosihteeri Rissasen johdolla työryhmässä tällä hetkellä. Varmasti meillä on myös muita työkaluja, joilla näihin työelämän haasteisiin vastauksia haetaan. Mutta todellakaan asiat eivät ole mustavalkoisia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

19.50 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ei ole myöskään tarkoitus pitkittää, mutta tässä on aika monta kertaa vedottu myös siihen, että tämä ei välttämättä tuota mitään ansioiden nousua. Voi olla monella ihmisellä myöskin semmoinen tilanne, että haluaa vain vaihtaa alaa tietäen, että se ansio voi olla samantasoinen kuin siinä nykyisessä tehtävässä mutta tehtävä on mielenkiintoisempi, ja sen takia ajattelee sitä niin. Tämäkään ei ole mustavalkoista, että me sanotaan, että se automaattisesti johtaa ansioiden nousuun.

Sitten minulla on Rissasen työryhmän ajatelmia tuossa nytten ranskalaisilla viivoilla vielä. Ei sieltä ole vielä mitään semmoista isompaa esitystä syntynyt. Toivoisin, että sitten olisi meillä vertailussa, kun me valiokunnassa tätä käsitellään, että onko tämä parempi ja mitkä asiat kannattaa säilyttää. Minä sanon kyllä, että tämä malli, millä tämä rahoitetaan, ja tämä koneisto, millä sitä jaetaan, on kyllä aivan uniikki, eli sitähan kannattaa hyödyntää jatkossakin. Se on semmoinen yksi viesti tässä. Ja toinen, että meillä kaikilla on halu, että me tehdään tehokas järjestelmä, joka kohdentuu oikein. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.